

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2018-2022.

САДРЖАЈ

1. Школа и њена околина – 4
2. Сврха, иљеви и задаци школског програма образовања и васпитања – 5
3. План наставе и учења основног образовања и васпитања - 5
4. Програм обавезних предмета по разредима - 7
 - 4.1. Први циклус образовања и васпитања (табела) – 7
 - a. Први разред - 7
 - b. Други разред - 8
 - c. Трећи разред -10
 - d. Четврти разред - 11
 - e. Опште предметне компетенције у првом циклусу образовања и васпитања - 12
 - f. Образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања - 19
 - 4.2. Други циклус образовања и васпитања (табела) – 20
 - a. Пети разред - 20
 - b. Шести разред - 22
 - c. Седми разред - 24
 - d. Осми разред - 26
 - e. Опште предметне компетенције у другом циклусу образовања и васпитања - 27
 - f. Образовни стандарди за крај обавезног образовања - 38
5. Изборни програми по разредима - 39
 - 5.1. Први циклус образовања и васпитања (табела) – 39
 - a. Први разред - 40
 - b. Други разред - 40
 - c. Трећи разред - 41
 - d. Четврти разред - 43
 - e. Опште предметне компетенције у првом циклусу образовања и васпитања - 44
 - 5.2. Други циклус образовања и васпитања (табела) – 49
 - a. Пети разред - 50
 - b. Шести разред - 51
 - c. Седми разред - 52
 - d. Осми разред - 54
 - e. Опште предметне компетенције у другом циклусу образовања и васпитања - 55
6. Програм допуске и додатне наставе (табеле) - 63
 - 6.1. Програм допунске наставе - 64
 - 6.2. Програм додатне наставе - 65
7. Програм културних активности школе – 66
8. Програм школског спорта и спортско рекреативних активности – 68

9. Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања - 69
10. Програм безбедности и здравља на раду - 72
11. Програм ваннаставних активности ученика - 74
12. Програм професионалне оријентације – 75
13. Програм здравствене заштите - 76
14. Програм социјалне заштите - 77
15. Програм заштите животне средине - 78
16. Програм сарадње са локалном самоуправом - 80
17. Програм сарадње са породицом - 81
18. Програм излета, екскурзија и наставе у природи – 83
 - 18.1. Излети и екскурзије за ученике од I до VIII разреда – 85
 - 18.2. Обилазак Београда – престонице Србије (полудневни излети) - 86
19. Програм рада школске библиотеке – 87
20. Програм рада продуженог боравка – 89
21. Програм праћења адаптације ученика – 92
22. Програм рада тима за додатну образовну подршку – 93
23. Програм рада ученичког парламента - 94

1. ШКОЛА И ЊЕНА ОКОЛИНА

Основна школа Јован Миодраговић смештена је у срцу општине Врачар, на углу улица Војводе Драгомира и Милешевске. Школа је основана 1954. године. Добила је име по познатом педагогу, који је живео и радио у Београду и Србији крајем 19. и почетком 20. века. У јануару 1980. године интегрисала се са ОШ „Сава Ковачевић“ и под тим именом је радила до 2002. године. На предлог Школског одбора и Наставничког већа, одлуком Владе Републике Србије, враћено је старо име школе ОШ „Јован Миодраговић“.

У близини школе налазе се: две предшколске установе, Дом здравља Врачар, Спортски центар Врачар, седиште Општине, ПУ Врачар, Центар за социјални рад Врачар, библиотека Петар Кочић, Каленићева пијаца итд. Стална сарадња са институцијама у окружењу представља важан ослонац у раду школе. Осим сарадње са различитим културним институцијама (позоришта, биоскопи, музеји), школа је стално отворена и за сарадњу са студентима и колегама са Филозофског факултета, Дефектолошког факултета, Учитељског факултета и др. Студенти обављају праксу уз менторске инструкције наставника школе, уз обострану размену искустава и сазнања.

Сарадња са свим наведеним организацијама и друштвима је веома значајна за подизање нивоа васпитно-образовне функције школе, а њиховој реализацији се приступа савесно и одговорно. Школе се редовно ангажују на реализацији програма инклузивног образовања као и заштите ученика од насиља, као и на подизању нивоа безбедности ученика и запослених. У школи функционишу различити Тимови за пружање додатне подршке ученицима.

Наставници и стручни сарадници редовно посећују стручне семинаре из различитих области, којима је циљ подизање квалитета образовања и васпитања и праћење савремених тенденција у настави. Новим развојним планом акценат се ставља на унапређење наставе, коришћење савремених метода и облика рада – програмирана и диференцирана настава, индивидуални приступ сваком ученику, on-line учење и сл, као и на коришћење савремених информатичких технологија. Такође се, поред многобројних ваннаставних активности, школа развија у правцу праћења ћачких потреба, модернизације и веће отворености – креативне радионице суботом за предшколце, учешће родитеља у ваннаставним активностима и сл.

Школа има свој сајт који се стално допуњује различитим садржајима од значаја за рад школе и за информисање ученика и родитеља. Сајт је веома посећен и битан је елеманат у промоцији вредности школе и постигнућа ученика. Цела школа је покривена видео надзором, има професионално обезбеђење, а организована су и стална дежурства наставника и ученика.

Школа има око хиљаду и сто ученика распоређених у две смене и десет група продуженог боравка. Групе продуженог боравка обухватају ученике од првог до четвртог разреда. Школа је чиста, светла, уређена и опремљена најсавременијим наставним средствима. У оквиру школског дворишта постоји мала еко учионица на отвореном.

Највећа вредност школе „Јован Миодраговић“ су њени посвећени и едуковани наставници и успешни и садовољни ученици. Наши ученици постижу одличне резултате на завршном испиту и у великом броју уписују жељене школе. Највише смо поносни на успехе наших ученика на такмичењима из већине предмета и на различитим нивоима.

Визија школе - Образовање и васпитање ученика у духу универзалних људских вредности; стицање примењивих знања и подстицање ненасилне комуникације и толеранције.

Мисија школе – Школа у којој је задовољан и ученик и наставник, у коју родитељ има поверења, на коју је локална средина поносна и у коју сви улажу. Негаовањем пријатне и подстицајне атмосфере, пружањем подршке ученицима кроз савремену наставу и ваннаставне активности, желимо да пружимо основ за развој потенцијала сваког ученика у задовољну и компетентну личност XXI века.

2. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Школски програм је документ на основу којег се остварује развојни план и укупан образовно – васпитни рад у школи. Он представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира и реализује свој рад. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћења квалитета образовно – васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика..

Сврха програма образовања и васпитања:

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву;
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва;
- Пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика у складу са узрастом, развојним потребама и интересовањима.

Циљеви и задаци програма образовања и васпитања:

- Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- Подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- Оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- Оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- Развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- Омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- Развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- Усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- Уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- Развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
- Поштовање права деце, људских и грађаских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- Развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

3. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Квалитетно образовање и васпитање ослања се на достигнућа модерне науке, прилагођено је узрасту и личним образовним потребама и доступни је свима. Оно омогућава да деца и млади стекну знања, вештине и компетенције потребне за наставак учења и образовања, за квалитетан лични и грађански живот у модерном свету и информатичком друштву и да буду оспособљени да и сами пружају допринос својој непосредној и широкој друштвеној средини. Циљ образовања и васпитања је пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика у складу са узрастом развојним потребама и интересовањима. Основа за свеукупно образовање поставља се кроз основно образовање, које ученицима треба да омогући: развој основне писмености у свим областима важним за живот и наставак учења и образовања; успостављање функционалних знања, разноврсних вештина, мотивације за учење, погледа и вредности неопходних за обликовање националног и културног идентитета и формирање личности спремне да самостално одлучује о свом даљем образовању и свом професионалном и личном развоју.

Планови наставе и учења основног образовања и васпитања са: листом обавезних предмета и изборних програма и активностима по разредима; укупним годишњим фондом часова по предметима, програмима и активностима; недељним фондом часова по предметима, програмима и активностима; сврхама, циљевима и задацима сдржани су у следећим документима:

- *Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017);
- *Правилник о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);
- *Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);
- *Правилник о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);
- *Правилник о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017);
- *Правилник о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018);
- *Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);
- *Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

4. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА

4.1. ПРВИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Обавезни предмети	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Недељно	Годишње	недељно	годишње	Недељно	годишње	недељно	годишње
Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108

ПРВИ РАЗРЕД:

СРПСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета српски језик са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања ипрограму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

СВЕТ ОКО НАС:

Програм обавезног наставног предмета свет око нас са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања ипрограму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања ипрограму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања ипрограму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко и здравствено васпитање са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања ипрограму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА:

Упутство за планирање и реализацију овог облика образовно – васпитног рада, дефинисање циљева и исхода, приказ добијених резултата и вредновање пројеката садржано је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања ипрограму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

ДРУГИ РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета српски језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

СВЕТ ОКО НАС:

Програм обавезног наставног предмета свет око нас са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко васпитање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ.

Препоруке за остваривање програма здравственог васпитања са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржане су у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“,

бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ТРЕЋИ РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета српски језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трћи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трћи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног*

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трћи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

ПРИРОДА И ДРУШТВО:

Програм обавезног наставног предмета природа и друштво са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трћи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трћи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трћи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи*

разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко васпитање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета српски језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

ПРИРОДА И ДРУШТВО:

Програм обавезног наставног предмета природа и друштво са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко васпитање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ (СКУП ПРИМЕЊИВИХ ЗНАЊА, ВЕШТИНА И СТАВОВА) У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА:

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **српски језик**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Рад са подацима и информацијама - користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.
- Одговорно учење у демократском друштву - негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације; акције против болести зависности, злостављања животиња итд.); активно учествује у животу школе (одељењске заједница, вршњачког тима, ученичког парламента и сл.) и заједница којима припада (породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; залаже се за поштовање дејичих и људских права и очувања личног достојанства; развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет,

- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Естетичке компетенције - препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **енглески језик**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Комуникација- познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, визуелну, телефоном, преко интернета итд.), уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу, користи различите изворе информација и има критички однос према њима, способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција- ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу, препознаје предности дигитализације; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Естетичке компетенције - препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **математика**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару, поштује друге као равноправне чланове тима или групе; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; ритички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуств; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални

приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - способан је да се прилагођава друштвеним и економским променама; уме да се суочи са неизвесностима и поступа предузимљиво и иницијативно; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге; способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин; ефикасно користи ИКТ за сарадњу.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм свет око нас:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и корист стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.
- Одговоран однос према здрављу - познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа.
- Одговоран однос према околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине; практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм природа и друштво:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и корист стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.
- Одговоран однос према здрављу - познаје улогу и значај воде и састојака намирница; примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа.
- Одговоран однос према околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине; практикује активности које подстичу одрживост, на пример: штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **ликовна култура**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у радугрупе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Комуникација - познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, *визуелну*, телефоном, преко интернета итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене. .); у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин; ефикасно користи ИКТ за сарадњу.

- Естетичке компетенције - препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе; показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским географским контекстима доприноси очувању природних и културних добара; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **музичка култура**:

- Сарадња - учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Дигитална компетенција - уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Естетичке компетенције - показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским географским контекстима доприноси очувању природних и културних добара; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; зна и тачно употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама свих уметничких грана које постоје у основном образовању, упознат је са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **физичко и здравствено васпитање**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интерес групе изнад сопствених; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате.
- Комуникација - познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, *визуелну*, телефоном, преко интернета итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене. .); у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом
- Одговоран однос према здрављу - познаје улогу и значај воде и састојака намирница; примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; разуме утицај природних појава и индустријских производа

(фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа.; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора.

- Одговоран однос према окоolini - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окоolini и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове окоline; практикује активности које подстичу одрживост, на пример: штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **физичко васпитање**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интерес групе изнад сопствених; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате.
- Комуникација - познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, *визуелну*, телефоном, преко интернета итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене. .); у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом
- Одговоран однос према здрављу - познаје улогу и значај воде и састојака намирница; примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа.; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора.
- Одговоран однос према окоolini - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј окоolini и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове окоline; практикује активности које подстичу одрживост, на пример: штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **здравствено васпитање**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.
- Одговорно учешће у демократском друштву - понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву, промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, акције против болести зависности, злостављања животиња итд.); активно учествује у животу школе (одељењске заједнице, вршњачког тима, ученичког парламента и сл.) и заједнице којима припада (породица, локална заједница) у складу са својим узрастом.
- Одговоран однос према здрављу - познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа; препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- Одговоран однос прена околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе; спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине; практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју; процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу, препознаје предности дигитализације; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **пројектна настава**:

- Сарадња - активно и конструктивноучествује у радугрупе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу, препознаје предности дигитализације; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.

- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду; спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима, учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге; уме да се суочи са неизвесностима и поступа предузимљиво и иницијативно; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; способен је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; способен је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средства/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и корист стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

• **ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА:**

Образовни стандарди за предмет српски језик садржани су у *Правилнику о образовним стандардима постигнућа за крај првог циклуса обавезног образовања за предмете српски језик, математика и природа и друштво („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“*. бр. 5/2011).

Образовни стандарди за предмет енглески језик садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа за крај обавезног образовања за страни језик („Сл. Гласник РС“, бр. 78/2017).*

Образовни стандарди за предмет математика садржани су у *Правилнику о образовним стандардима постигнућа за крај првог циклуса обавезног образовања за предмете српски језик, математика и природа и друштво („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“*. бр. 5/2011).

Образовни стандарди за предмет природа и друштво садржани су у *Правилнику о образовним стандардима постигнућа за крај првог циклуса обавезног образовања за предмете српски језик, математика и природа и друштво („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“*. бр. 5/2011).

4.2. ДРУГИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Обавезни предмети	V разред		VI разред		VII разред		VIII разред	
	недељно	Годишње	Недељно	Годишње	Недељно	годишње	Недељно	Годишње
Српски језик и књижевност	5	180	4	144	-	-	-	-
Српски језик	-	-	-	-	4	144	4	136
Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
Техничко и информатичко образовање	-	-	-	-	2	72	2	68
Техника и технологија	2	72	2	72	-	-	-	-
Информатика и рачунарство	1	36	1	36	-	-	-	-
Физичко васпитање	-	-	-	-	2	72	2	72
Физичко и здравствено васпитање	2	72+54	2	72+54	-	-	-	-

ПЕТИ РАЗРЕД:

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Програм обавезног наставног предмета српски језик и књижевност са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети*

разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).*

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).*

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).*

ИСТОРИЈА:

Програм обавезног наставног предмета историја са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).*

ГЕОГРАФИЈА:

Програм обавезног наставног предмета географија са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).*

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).*

БИОЛОГИЈА:

Програм обавезног наставног предмета биологија са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА:

Програм обавезног наставног предмета техника и технологија са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО:

Програм обавезног наставног предмета информатика и рачунарство са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко и здравствено васпитање са: циљевима наставе и учења;исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ШЕСТИ РАЗРЕД:

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ:

Програм обавезног наставног предмета српски језик и књижевност са: циљевима и задацима наставе и учења;садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018)

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима и задацима наставе и учења садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ИСТОРИЈА:

Програм обавезног наставног предмета историја са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ГЕОГРАФИЈА:

Програм обавезног наставног предмета географија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ФИЗИКА:

Програм обавезног наставног предмета физика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

БИОЛОГИЈА:

Програм обавезног наставног предмета биологија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

Програм обавезног наставног предмета техника и технологија са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО:

Програм обавезног наставног предмета информатика и рачунарство са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко и здравствено васпитање са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

СЕДМИ РАЗРЕД:

СРПСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета српски језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ИСТОРИЈА:

Програм обавезног наставног предмета историја са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ГЕОГРАФИЈА:

Програм обавезног наставног предмета географија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ФИЗИКА:

Програм обавезног наставног предмета физика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

БИОЛОГИЈА:

Програм обавезног наставног предмета биологија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ХЕМИЈА:

Програм обавезног наставног предмета хемија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета техничко и информатичко образовање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко васпитање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016);

ОСМИ РАЗРЕД:

СРПСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета српски језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног наставног предмета енглески језик са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ЛИКОВНА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета ликовна култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

МУЗИЧКА КУЛТУРА:

Програм обавезног наставног предмета музичка култура са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ИСТОРИЈА:

Програм обавезног наставног предмета историја са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ГЕОГРАФИЈА:

Програм обавезног наставног предмета географија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ФИЗИКА:

Програм обавезног наставног предмета физика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

МАТЕМАТИКА:

Програм обавезног наставног предмета математика са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

БИОЛОГИЈА:

Програм обавезног наставног предмета биологија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ХЕМИЈА:

Програм обавезног наставног предмета хемија са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета техничко и информатичко образовање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног наставног предмета физичко васпитање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ (СКУП ПРИМЕЊИВИХ ЗНАЊА, ВЕШТИНА И СТАВОВА) У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА:

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **српски језик**:

- Решавање проблема - примењује знање из различитих предмета (корелација са историјом и географијом), искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора у новим за њега/њу ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу; мотивисан/мотивисана је да реши проблемску ситуацију, истрајава у решавању; проналази/осмишљава решење проблемских ситуација на које наилази приликом тумачења књижевних дела.
- Рад са подацима и информацијама - разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад; користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи књижевни текст; користи и самостално проналази различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију, итд.), критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из

различитих izvora; користи податке из различитих izvora (интернет, медији и стручна литература), на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; чита, тумачи и примењује информације повезујући их са претходним знањем из различитих области, селекује их и обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.

- **Одговорно учешће у демократском друштву** - разуме и прихвата значај принципа правде, равноправности и одговорности као темеља демократског друштва; активно учествујући у животу школе (одељенска заједница, вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједницама којима припада (нпр. породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; Залаже се за поштовање дечјих и људских права и очувања личног достојанства и националног поноса, упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет; одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и толерантно према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.
- **Комуникација** - комуницира на јасан и конструктиван начин у свакодневном говору користећи реченице које су јасне, кратке и разумљиве; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације, користи, на одговарајући и креативан начин, језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- **Компетенција за учење** – у процесу стицања знања и вештина развија свест и ставове неопходне за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; оспособљен је и мотивисан да схвати значај учења; изабере одговарајуће методе; прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; стиче нова знања и вештине из области граматике и књижевности, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест о стваралачкој природи учења; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу разликујући битно од небитног.
- **Естетичке компетенције** – упознаје се са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност; поседује свести да се естетичка вредност не везује само и искључиво за уметност, већ и за следеће садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке или идеолошке (човеково деловање на природу, односи унутар заједнице), емотивно–афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање како појединца, тако и групе) и практичне (појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, литерарних, ликовних, музичких, сценских облика...); показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације, научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву).

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **енглески језик**:

- **Сарадња** - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- **Предузимљивост и оријентација ка предузетништву** - способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији, учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге, способан је да прихвати и развије нове вештине које ће применити у практичном раду; способан је да препозна могућности у школи, заједници и да идеју претвори у активност; стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и оснажени је да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације; уме да реализују унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице.
- **Одговорно учешће у демократском друштву** - разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности, као темеља демократског друштва; активно учествује у животу школе (одељенске заједнице, вршњачког тима, ученичког парламента и сл.) и заједница којима припада (породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; залаже се за поштовање дечјих и људских права и очувања личног достојанства; развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.

- Одговоран однос према здрављу - познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора; примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност...) и зна последице неправилне исхране; брине се о личној хигијени и хигијени простора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- Комуникација - уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, визуелну, телефоном, преко интернета итд.); у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **ликовна култура**:

- Сарадња - учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Дигитална компетенција - уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Естетичке компетенције - препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; зна и тачно употребљава основне појмове, шеме и правила који припадају теоријама свих уметничких грана које постоје у основном образовању.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **музичка култура**:

- Сарадња - учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад; користи податке из различитих извора (интернет, медији и стручна литература), на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; чита, тумачи и примењује информације повезујући их са претходним знањем из различитих области, селектује их и обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.

- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Дигитална компетенција - уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Естетичке компетенције - показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским географским контекстима доприноси очувању природних и културних добара; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; зна и тачно употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама свих уметничких грана које постоје у основном образовању, упознат је са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм историја:

- Рад са подацима и информацијама - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним..
- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм географија:

- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Сарадња – активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

- Рад са подацима и информацијама - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способен је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Одговоран однос према околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју; процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **физика**:

- Компетенција за учење - разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способен је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе.
- Решавање проблема - примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе; развија интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора у новим ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу; способен је да у селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација, алате, помоћ наставника, ученика; мотивисан је да истраје у осмишљавању начина решавања проблемских ситуација; препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања и оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема и решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Комуникација - уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, визуелну, телефоном, преко интернета итд.); у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; користи на одговарајући и креативан начин, језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Преузимљивост и оријентација ка предузетништву - препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; оспособљен је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; може да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду. прилагођава се друштвеним и економским променама; у неизвесносним ситуацијама поступа одлушно иницијативно.

- Рад са подацима и информацијама - користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ;
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средстава; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **математика**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад с подацима и информацијама - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију, спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге; способан је да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.
- Комуникација - уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ, уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средстава; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **биологија**:

- Одговоран однос према здрављу – има развијену свести о важности сопственог здравља и безбедности, знања о основним чиниоцима који утичу на здравље и практиковање здравих животних стилова, користи знања, вештине и усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здравља; својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота, уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља; познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; Познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора; Разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа; Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи својим понашањем промовише здравље и сигурност.
- Одговоран однос према окоolini - стиче знања и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине и развија способности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици; познаје људске активности и начин на који оне могу да угрозе или унапреде окоlinу, живи свет и природу у окружењу; одговоран је према квалитету сопственог живота што обухвата и однос према окоlinи и однос према здрављу; разуме сопствену одговорност и одговорност заједнице у изградњи личне и заједничке будућности, као и будућности наредних генерација; у области одрживог развоја – зна основне поставке одрживости, разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају; уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе; спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.
- Компетенција за учење – оспособљен је за целоживотно учење и мотивисан да схвати значај учења, да изабере одговарајуће методе, да прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест и о стваралачкој природи учења и истрајан је и превазилази тешкоће у учењу; има позитиван и одговоран однос према учењу, мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење, разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - оспособљен је да користи одређена средства из области информационо-комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе и сервисе из области електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева, задатака и сопствених потреба у свакодневном животу и образовању; познаје основне карактеристике информационо-комуникационих технологија, односно њихов утицај и значај на живот и рад појединца и заједница; уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима; приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица; уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства и могућности ИКТ.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **хемија**:

- Сарадња – активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих

договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

- Решавање проблема - примењује знање из различитих предмета, оспособљен је да у циљу решавања проблемских ситуација селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација; препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним, проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме; користи и самостално проналази различите изворе информација и података, критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитих извора; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Одговоран однос према околини - стиче знања и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине и развија способности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици; у области одрживог развоја зна основне поставке одрживости, разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају; уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу.
- Комуникација - познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, *визуелну*, телефоном, преко интернета итд.), уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Компетенција за учење - оспособљен је и мотивисан да схвати значај учења и изабере одговарајуће методе; прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; ма позитиван и одговоран однос према учењу; користи различите изворе информација и има критички однос према њим; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада и размена информација); уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средств; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **техника и технологија**:

- Сарадња – развија способност да у сарадњи са вршњацима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; активно учествује у заједничким активностима, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада; подржава друге да изразе своје предлоге, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе реализације пројеката. реузима одговорност за одређене активности.
- Решавање проблема – примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу решења у новим ситуацијама које се јављају током учења, мотивисан/мотивисана је да решава проблемску ситуацију, истражује у решавању, проналази решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања; препознаје проблем, планира стратегију решавања, проверава применљивост решења у пракси.
- Рад са подацима и информацијама – разуме значај коришћења података и информација у процесу учења; користи и самостално проналази различите изворе информација и података; користи податке из различитих извора, користи информације у различитим симболичким модалитетима, чита, тумачи и примењује их; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања података; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у

различitim fajlovima, укључујући и ИКТ.; користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме.

- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – оспособљен је да покрене и спремно прихвати промене, преузме одговорност и има предузетнички приступ; стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажени да самостално доноси одлуке о изборима будућег занимања и професионалне оријентациј; стиче знања о карактеристикама одређених послова и радних места, разуме свет рада и пословања и спреман је на волонтерски рад. зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; уме да реализују унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице.
- Комуникација – прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван начин; користи креативан стил комуникације специфичан за различите научне и техничке дисциплине; познаје различите облике комуникације (усмену и писану, визуелну, телефоном, преко интернета итд.). комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту.
- Компетенција за учење - стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуств.; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу користећи одговарајуће методе; оспособљен је и мотивисан да схвати значај учења; зна да изабере одговарајуће методе, прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција – оспособљен је да користи одређена средства из области ИКТ-а; познаје основне карактеристике информационо комуникационих технологија, односно њихов утицај и значај на живот и рад појединца и заједница; уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин; приликом коришћења ИКТ –а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица; препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ-а; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **техничко и информатичко образовање**:

- Сарадња – развија способност да у сарадњи са вршњацима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; активно учествује у заједничким активностима, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада; подржава друге да изразе своје предлоге, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе реализације пројеката. реузима одговорност за одређене активности.
- Решавање проблема – примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу решења у новим ситуацијама које се јављају током учења, мотивисан/мотивисана је да решава проблемску ситуацију, истрајава у решавању, проналази решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања; препознаје проблем, планира стратегију решавања, проверава примењивост решења у пракси.
- Рад са подацима и информацијама – разуме значај коришћења података и информација у процесу учења; користи и самостално проналази различите изворе информација и података; користи податке из различитих извора, користи информације у различитим симболичким модалитетима, чита, тумачи и примењује их; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања података; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим fajlovima, укључујући и ИКТ.; користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме.

- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – оспособљен је да покрене и спремно прихвати промене, преузме одговорност и има предузетнички приступ; стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажени да самостално доноси одлуке о изборима будућег занимања и професионалне оријентациј; стиче знања о карактеристикама одређених послова и радних места, разуме свет рада и пословања и спреман је на волонтерски рад. зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; уме да реализују унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице.
- Комуникација – прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван начин; користи креативан стил комуникације специфичан за различите научне и техничке дисциплине; познаје различите облике комуникације (усмену и писану, визуелну, телефоном, преко интернета итд.). комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту.
- Компетенција за учење - стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуств; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу користећи одговарајуће методе; оспособљен је и мотивисан да схвати значај учења; зна да изабере одговарајуће методе, прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

- Дигитална компетенција – оспособљен је да користи одређена средства из области ИКТ-а; познаје основне карактеристике информационо комуникационих технологија, односно њихов утицај и значај на живот и рад појединца и заједница; уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин; приликом коришћења ИКТ –а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица; препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ-а; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **информатика и рачунарство**:

- Компетенција за учење - треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења; зна да изабере одговарајуће методе, прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Рад са подацима и информацијама - разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад, доношење одлука и свакодневни живот; користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме.
- Сарадња - развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности,;п реузима одговорност за одређене активности.

- Решавање проблема - примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора/решења у новим за њега/њу ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи, на одговарајући и креативан начин, језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Одговоран однос према здрављу - користи знања, вештине и усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здрављ; уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **физичко и здравствено васпитање**:

- Сарадња – развија способност да у сарадњи са вршњацима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; активно учествује у заједничким активностима, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада; подржава друге да изразе своје предлоге, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе реализације пројеката. преузима одговорност за одређене активности.
- Решавање проблема - решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама; мотивисан/мотивисана је да решава проблемску ситуацију, истражује у решавању, проналази решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања; препознаје проблем, планира стратегију решавања, проверава применљивост решења у пракси.
- Одговоран однос према средини – одговоран је према квалитету сопственог живота што обухвата и однос према околини и однос према здрављу; уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Одговоран однос према здрављу – познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања првепомоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора, разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и зна последице неправилне исхране.
- Естетичке компетенције – упознат је са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност; поседује свест да се естетичка вредност не везује само и искључиво за уметност већ и за практичне садржаје: појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, музичких, сценских облика, фолклора итд; показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **физичко васпитање**:

- Сарадња – развија способност да у сарадњи са вршњацима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; активно учествује у заједничким активностима, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада; подржава друге да изразе своје предлоге, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе реализације пројеката. реузима одговорност за одређене активности.
- Решавање проблема - решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама; мотивисан/мотивисана је да решава проблемску ситуацију, истражује у решавању, проналази решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања; препознаје проблем, планира стратегију решавања, проверава применљивост решења у пракси.
- Одговоран однос према средини – одговоран је према квалитету сопственог живота што обухвата и однос према околини и однос према здрављу; уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Одговоран однос према здрављу – познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора, разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и зна последице неправилне исхране.
- Естетичке компетенције – упознат је са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност; поседује свест да се естетичка вредност не везује само и искључиво за уметност већ и за практичне садржаје: појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, музичких, сценских облика, фолклора итд; показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену.

• **ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА:**

Образовни стандарди за предмет српски језик и књижевност садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет енглески језик садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа за крај обавезног образовања за страни језик* („Сл. Гласник РС“, бр. 78/2017).

Образовни стандарди за предмет ликовна култура садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет музичка култура садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет историја садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“ бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет географија садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“. бр. 5/2010).

Образовни стандарди за крај основног образовања и васпитања за предмет физика садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“. бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет математика садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“. бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет биологија садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“. бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет хемија садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“. бр. 5/2010).

Образовни стандарди за предмет физичко васпитање садржани су у *Правилнику о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања* („Сл. Гласник РС –Просветни гласник“. бр. 5/2010).

5. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ ПО РАЗРЕДИМА

5.1.ПРВИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Изборни програми / наставни предмети	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	недељно	годишње	Недељно	годишње	Недељно	годишње	недељно	Годишње
Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
Верска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
Народна традиција	-	-	1	36	1	36	1	36
Рука у тесту-откривање света	-	-	1	36	1	36	1	36
Чувари природе	-	-	1	36	1	36	1	36
Од играчке до рачунара	-	-	1	36	1	36	1	36
Шах	-	-	1	36	1	36	1	36
Матерњи језик/говор са елементима националне културе	2	72	2	72	2	72	2	72

ПРВИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА

Програм изборног програма верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму предмета Верска настава за први разред основне школе* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.5/2001).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм изборног програма грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2017).

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног програма матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ДРУГИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА:

Програм изборног програма верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама;садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм изборног програма грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења;садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање – сазнање о себи и другима наставе за други разред основне школе* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.8/2003).

НАРОДНА ТРАДИЦИЈА:

Програм изборног наставног предмета народна традиција са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

РУКА У ТЕСТУ – ОТКРИВАЊЕ СВЕТА:

Програм изборног наставног предмета рука у тесту – откривање света са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017).

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ:

Програм изборног наставног предмета чувари природе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017);

ОД ИГРАЧКЕ ДО РАЧУНАРА:

Програм изборног наставног предмета од играчке до рачунара са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017).

ШАХ:

Програм изборног наставног предмета шах са: садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016 и 6/2017)

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног програма матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006, 2/2008, 2/2010, 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др.правилници,1/2013 и 4/2013);

ТРЕЋИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА:

Програм изборног програма верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је *Правилнику о наставном плану и програму предмета Верска настава за трћи разред основне школе* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.23/2004).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Програм изборног програма грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање – сазнање о себи и другима наставе за трећи разред основне школе* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.20/2004).

НАРОДНА ТРАДИЦИЈА:

Програм изборног наставног предмета народна традиција са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

РУКА У ТЕСТУ – ОТКРИВАЊЕ СВЕТА:

Програм изборног наставног предмета рука у тесту – откривање света са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016).

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ:

Програм изборног наставног предмета чувари природе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016).

ОД ИГРАЧКЕ ДО РАЧУНАРА:

Програм изборног наставног предмета од играчке до рачунара са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016).

ШАХ:

Програм изборног наставног предмета шах са: садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011- др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног програма матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.1/2005, 15/2006, 2/2008, 2/2010 и 7/2010, 3/2011-др. правилник, 7/2011-др. правилник, 1/2013,11/2014 и 11/2016);*

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА:

Програм изборног програма верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама;садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм изборног програма грађанско васпитање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).*

НАРОДНА ТРАДИЦИЈА:

Програм изборног наставног предмета народна традиција са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).*

РУКА У ТЕСТУ – ОТКРИВАЊЕ СВЕТА:

Програм изборног наставног предмета рука у тесту – откривање света са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ:

Програм изборног наставног предмета чувари природе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ОД ИГРАЧКЕ ДО РАЧУНАРА:

Програм изборног наставног предмета од играчке до рачунара са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ШАХ:

Програм изборног наставног предмета шах са: садржајима рада; упутством, начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017).

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног програма матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 3/2006, 15/2006, 2/2008, 3/2011- др. правилник, 7/2011- др. правилник, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 7/2017);

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ (СКУП ПРИМЕЊИВИХ ЗНАЊА, ВЕШТИНА И СТАВОВА) У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА:

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **верска настава:**

- **Сарадња** - развија способност да у сарадњи са другима или да се, као члан групе, ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин, афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; у сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада. Ученик/ученица: активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- **Одговорно учешће у демократском друштву** - разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности – као темеља демократског друштва, активно учествујући у животу школе (одељенска заједница, вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједница којима припада (нпр. породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; залаже се за поштовање дечјих и људских права и очувања личног достојанства и националног поноса. Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет; одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и толерантно према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука: понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву и негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- **Комуникација** - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- **Компетенција за учење** – активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење; оспособљен је и мотивисан да схвати значај учења, изабере одговарајуће методе; прати сопствени

напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест и о стваралачкој природи учења; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу; има позитиван и одговоран однос према учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **грађанско васпитање**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређењању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Комуникација - уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања; активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење.
- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу препознаје предности дигитализације; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства.; уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ
- Одговорно учешће у демократском друштву - има позитиван став према поштовању људских права и слобода; познаје дечија и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани; понаша се одговорно, хумано и толерантно удруштву; примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине; негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације; акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **народна традиција**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређењању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама; препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду.
- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву - способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге и у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице; способан је да прихвати и развије нове вештине, које

ће применити у практичном раду; оспособљен је да покрене и спремно прихвати промене, преузме одговорност и има предузетнички приступ; стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажени да самостално доноси одлуке о изборима будућег занимања и професионалне оријентациј; стиче знања о карактеристикама одређених послова и радних места

- **Компетенција за учење** - има позитиван и одговоран однос према учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања; активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје, користи различите изворе информација и има критички однос према њима; активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење.
- **Естетичке компетенције** - показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; упознаје се са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације, научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву).

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **рука у тесту – откривање света:**

- **Сарадња** - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- **Решавање проблема** - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; сечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- **Одговоран однос према здрављу** - препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.; зна принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци., примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- **Комуникација** - уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин и користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **чувари природе:**

- **Сарадња** - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и корист стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника;самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Одговоран однос према здрављу - познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести, шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа.; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- Одговоран однос према околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа, повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју; процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм од играчке до рачунара:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених;критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Одговоран однос према околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа, повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју; процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје, користи различите изворе информација и има критички однос према њима; активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење; стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство;

- Дигитална компетенција - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу препознаје предности дигитализације;

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **шах**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје, користи различите изворе информација и има критички однос према њима активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење; стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест и о стваралачкој природи учења; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **матерњи језик са елементима националне културе**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуств; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

- **Рад са подацима и информацијама** - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.
- **Одговорно учешће у демократском друштву** - има позитиван став према поштовању људских права и слобода; зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани; активно учествује у животу школе (одељењске заједница, вршњачког тима, ученичког парламента и сл.) и заједница којима припада (породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; негује своју националну културну баштину и активно промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације; акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).
- **Дигитална компетенција** - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу препознаје предности дигитализације; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства.; уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.

5.2. ДРУГИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Изборни наставни предмети Слободне наставне активности	V разред		VI разред		VII разред		VIII разред	
	Недељно	годишње	Недељно	годишње	Недељно	годишње	недељно	годишње
Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
Верска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
Француски језик	2	72	2	72	2	72	2	68
Физичко васпитање – изабрани спорт	-	-	-	-	1	36	1	34
Информатика и рачунарство	-	-	-	-	1	36	1	34
Хор и оркестар	1	36	1	36	1	36	1	34
Свакодневни живот у прошлости	1	36	1	36	1	36	1	34
Чувари природе	1	36	1	36	-	-	-	-
Домаћинство	-	-	-	-	1	36	1	34
Цртање, сликање и вајање	1	36	1	36	1	36	1	34
Шах	1	36	1	36	1	36	1	34
Матерњи језик/говор са елементима националне културе	2	72	2	72	2	72	2	68

ПЕТИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА

Програм изборног наставног предмета верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм изборног наставног предмета грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК:

Програм изборног наставног предмета француски језик са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног наставног предмета матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ:

Програм слободних наставних активности чувари природи са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ:

Програм слободних наставних активности свакодневни живот у прошлости са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ:

Програм слободних наставних активности цртање, сликање и вајање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ХОР И ОРКЕСТАР:

Програм слободних наставних активности хор и оркестар са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/10, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ШАХ:

Програм слободних наставних активности шах са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/10, 7/2010 – др. правилник, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017).

ШЕСТИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА

Програм изборног наставног предмета верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм изборног наставног предмета грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК:

Програм изборног наставног предмета француски језик са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног наставног предмета матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ:

Програм слободних наставних активности чувари природе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ:

Програм слободних наставних активности свакодневни живот у прошлости са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ:

Програм слободних наставних активности цртање, сликање и вајање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ХОР И ОРКЕСТАР:

Програм слободних наставних активности хор и оркестар са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

ШАХ:

Програм слободних наставних активности шах са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2008, 3/2011 – др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016 и 3/2018).

СЕДМИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА

Програм обавезног изборног наставног предмета верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног изборног наставног предмета грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног изборног наставног предмета француски језик са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ – ИЗАБРАНИ СПОРТ:

Програм обавезног изборног наставног предмета физичко васпитање – изабрани спорт са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ:

Програм изборног наставног предмета свакодневни живот у прошлости са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ:

Програм изборног наставног предмета цртање, сликање и вајање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ХОР И ОРКЕСТАР:

Програм изборног наставног предмета хор и оркестар са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО:

Програм изборног наставног предмета информатика и рачунарство са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ШАХ:

Програм изборног наставног предмета шах са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ДОМАЋИНСТВО:

Програм изборног наставног предмета домаћинство са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).*

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног наставног предмета матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).*

ОСМИ РАЗРЕД:

ВЕРСКА НАСТАВА

Програм обавезног изборног наставног предмета верска настава са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ:

Програм обавезног изборног наставног предмета грађанско васпитање са: циљевима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК:

Програм обавезног изборног наставног предмета француски језик са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ – ИЗАБРАНИ СПОРТ:

Програм изборног наставног предмета физичко васпитање – изабрани спорт са: циљевима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).*

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ:

Програм изборног наставног предмета свакодневни живот у прошлости са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).*

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ:

Програм обавезног изборног наставног предмета цртање, сликање и вајање са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2009, 3/2011 – др. правилник, 8/2013 и 11/2016).

ХОР И ОРКЕСТАР:

Програм изборног наставног предмета хор и оркестар са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО:

Програм изборног наставног предмета информатика и рачунарство са: циљевима и задацима наставе и учења; исходима по областима/темама; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ШАХ:

Програм изборног наставног предмета шах са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ДОМАЋИНСТВО:

Програм изборног наставног предмета домаћинство са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ:

Програм изборног наставног предмета матерњи језик/говор са елементима националне културе са: циљевима и задацима наставе и учења; садржајима рада; начинима и поступцима за остваривање програма садржан је у *Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања* („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/2010, 3/2011 – др. правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016 и 7/2017).

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ (СКУП ПРИМЕЊИВИХ ЗНАЊА, ВЕШТИНА И СТАВОВА) У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА:

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **верска настава:**

- Сарадња - развија способност да у сарадњи са другима или да се, као члан групе, ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин, афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; у сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада. Ученик/ученица: активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно учешће у демократском друштву - разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности – као темеља демократског друштва, активно учествујући у животу школе (одељенска заједница, вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједница којима припада (нпр. породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; залаже се за поштовање дечјих и људских права и очувања личног достојанства и националног поноса. Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет; одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и толерантно према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука: понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву и негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин и користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Естетичке компетенције - упознат је са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност; поседује свест да се естетичка вредност не везује само и искључиво за уметност, већ и за следеће садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке или идеолошке (човеково деловање на природу, односи унутар заједнице), емотивно–афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање како појединца, тако и групе) и практичне (појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, литерарних, ликовних, музичких, сценских облика...); показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **грађанско васпитање**:

- Сарадња – активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним..

- Рад са подацима и информацијама - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Одговорно учешће у демократском друштву - има позитиван став према поштовању људских права и слобода; зна дечја и основна људска права и одговорности; уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани; понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву; примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине; негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације; акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм француски језик:

- Сарадња -. активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, различите начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника<користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Одговорно учешће у демократском друштву - негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу; разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности, као темеља демократског друштва; активно учествује у животу школе (одељењске заједница, вршњачког тима, ученичког парламента и сл.) и заједница којима припада (породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; залаже се за поштовање дечјих и људских права и очувања личног достојанства; развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.
- Одговоран однос према здрављу – - познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице болести нехемијске зависности и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора; примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност...) и зна последице неправилне исхране; брине се о личној хигијени и хигијени простора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- Комуникација - уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, визуелну, телефоном, преко интернета итд.); у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог.
- Компетенција за учење - способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу и препознаје предности дигитализације; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.

- Естетичке компетенције - показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом.; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **физичко васпитање – избрани спорт:**

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду тима, поштује правила заједничког рада, доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге чланове тима; одговорно и савесно извршава заједничке активности; преузима одговорност за одређене активности.
- Решавање проблема - решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама; препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Одговоран однос према средини – одговоран је према квалитету сопственог живота што обухвата и однос према околини и однос према здрављу; разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају; уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Одговоран однос према здрављу – познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду; примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **чувари природе:**

- Сарадња - развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлог; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе.; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређењу рада групе и уме да представи резултате рада.
- Одговоран однос према здрављу – има развијену свести о важности сопственог здравља и безбедности, знања о основним чиниоцима који утичу на здравље и практиковање здравих животних стилова; својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота, уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- Одговоран однос према околини - стиче знања и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине и развија способности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици; познаје људске активности и

начин на који оне могу да угрозе или унапреде околину, живи свет и природу у окружењу; одговоран је према квалитету сопственог живота што обухвата и однос према околини и однос према здрављу; разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају; уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **свакодневни живот у прошлости**:

- Рад са подацима и информацијама - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Естетичке компетенције - ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву; ученик показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **цртање, сликање и вајање**:

- Сарадња - учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника..
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Дигитална компетенција - уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Естетичке компетенције - препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања;. зна и тачно употребљава основне појмове, шеме и правила који припадају теоријама свих уметничких грана које постоје у основном образовању.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **хор и оркестар**:

- Сарадња - учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад; користи податке из различитих извора (интернет, медији и стручна литература), на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; чита, тумачи и примењује информације повезујући их са претходним знањем из различитих области, селекује их и обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања, користи могућности ваншколског учења, негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Естетичке компетенције - показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским географским контекстима доприноси очувању природних и културних добара; препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања; зна и тачно употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама свих уметничких грана које постоје у основном образовању, упознат је са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **информатика и рачунарство**:

- Компетенција за учење - треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења; упна изабере одговарајуће методе, прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- Дигитална компетенција - ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи, на ефикасан начин, могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Рад са подацима и информацијама - разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад, доношење одлука и свакодневни живот; користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме.
- Сарадња - развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у

вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности,;п реузима одговорност за одређене активности.

- Решавање проблема - примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора/решења у новим за њега/њу ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи, на одговарајући и креативан начин, језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине.
- Одговоран однос према здрављу - користи знања, вештине и усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здравља; уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **шах**:

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду групе или пара; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Решавање проблема - препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства; планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опreme коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати); решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Рад са подацима и информацијама - користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења; формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара; стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Комуникација - комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје, користи различите изворе информација и има критички однос према њима активан је у процесу стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; развија способност за целоживотно учење; стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест и о стваралачкој природи учења; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу;; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм **домаћинство**:

- **Рад са подацима и информацијама** - користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију, итд.), критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитих извора, селекује, обрађује наводећи извор и аутора; чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- **Предузимљивост и оријентација ка предузетништву** – оспособљен је да покрене и спремно прихвата промене; преузима одговорност, има предузетнички приступ, иницијативу и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха; кроз образовање, стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажени да самостално доносе одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације; способан је да се прилагођава друштвеним и економским променама; уме да се суочи са неизвесностима и поступа предузимљиво и иницијативно.
- **Компетенција за учење** - користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.
- **Дигитална компетенција** - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.

Опште предметне компетенције које ученик развија кроз програм матерњи језик/говор са елементима националне културе:

- **Сарадња** - развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката (тимски рад), учествује у заједничким активностима, на конструктиван, одговоран и креативан начин, афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње; у процесу договарања и тимског рада приликом тумачења књижевних дела, уме да изрази своја осећања, уверења, користећи јасне и кратке реченице; Прихвата да постоје разлике у погледима групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; у сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада. Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- **Одговорно учешће у демократском друштву** - разуме и прихвата значај принципа правде, равноправности и одговорности као темеља демократског друштва; активно учествујући у животу школе (одељенска заједница, вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједницама којима припада (нпр. породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; Залаже се за поштовање дечјих и људских права и очувања личног достојанства и националног поноса, упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет; одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и толерантно према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.
- **Комуникација** - комуницира на јасан и конструктиван начин у свакодневном говору користећи реченице које су јасне, кратке и разумљиве; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације, користи, на одговарајући и креативан начин, језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- **Компетенција за учење** – у процесу стицања знања и вештина развија свест и ставове неопходне за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу; оспособљен је и мотивисан да схвати значај учења; изабере одговарајуће методе; прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; стиче нова знања и вештине из области граматике и књижевности, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест о стваралачкој природи учења; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу разликујући битно од небитног.
- **Естетичке компетенције** – упознаје се са најширим значењем појмова култура и естетичка вредност; поседује свести да се естетичка вредност не везује само и искључиво за уметност, већ и за следеће садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке или идеолошке (човеково деловање на

природу, односи унутар заједнице), емотивно–афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање како појединца, тако и групе) и практичне (појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, литерарних, ликовних, музичких, сценских облика...); показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације, научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву).

6. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Подршка учењу подразумева цео низ педагошких поступака усмерених ка јачању мотивације за учење, оспособљавању ученика да уче и да пружају одговорност за начин на који уче и напредују. То значи да наставни процес треба да одговори на веома различите потребе, могућности, искуства и интересовања ученика. Кда све ово не може у потпуности да се оствари и осигура кроз редовну наставу, школа потрбну подршку пружа додатном и допунском наставом.

Допунска и додатна настава	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Недељно	годишње	недељно	Годишње	Недељно	годишње	недељно	годишње
Српски језик – допунска настава	1	36	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Енглески језик – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Енглески језик – додатна настава	-	-	-	-	-	-	0,5	18
Математика – допунска настава	1	36	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Математика – додатна настава	-	-	-	-	-	-	0,5	18

Допунска и додатна настава	V разред		VI разред		VII разред		VIII разред	
	Недељно	Годишње	недељно	Годишње	Недељно	годишње	недељно	годишње
Српски језик / и књижевност – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Српски језик / и књижевност – додатна настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Математика – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Математика – додатна настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Енглески језик – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Енглески језик – додатна настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Француски језик – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Француски језик – додатна настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Историја – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Географија – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Биологија – допунска настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Биологија – додатна настава	0,5	18	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Физика – допунска настава	-	-	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Физика – додатна настава	-	-	0,5	18	0,5	18	0,5	18
Хемија – допунска настава	-	-	-	-	0,5	18	0,5	18
Хемија – додатна настава	-	-	-	-	0,5	18	0,5	18

6.1. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

Допунска настава је облик образовно-васпитног рада којим се, посебним прилагођавањем педагошких метода, пружа додатна поршка у учењу како би ушеници, који из различитих разлога то не могу у току редовне наставе, постигли очекиване резултате у погледу развоја општих компетенција, предметних исхода и стандарда постигнућа. Допунска настава подразумева највиши степен индивидуализације рада са ученицима, примену разноврсних стратегија, укључујући и оне које су тешко примењиве у условима редовне наставе, а не понављање оних које у редовној настави нису дале резултате. У допунској настави ученици добијају различите врсте индивидуално прилагођених задатака за подстицање учења, праћење и проверавање резултата учења. Допунска настава се планира и прилагођава на основу процена потреба сваког ученика понаособ из различитих наставних предмета. Планирање садржаја допунске наставе спроводе наставници предметне наставе, а према ослушкивању потреба ученика.

Циљеви програма допунске наставе су:

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе;
- Усвајање наставних садржаја предвиђених наставним планом и програмом на основном нивоу;
- Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутства за свладавање потешкоћа у учењу;
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја., посебно помоћи ученицима који радепо прилагођеном програму.

- Пружање помоћи ученицима који због болести, слабог предзнања, недовољног познавања језика или из било којег другог разлога нису усвојили одређено наставно градиво;
- Омогућавање да ученици, кроз вежбу, овладају како теоријским, тако и практичним делом градива, у оквиру својих могућности.

Исходи програма допунске наставе су:

- Боље разумевање појмова, усвајање основних знања, препознавање, разумевање инструкција, повезивање градива, примена наученог;
- Неговање сарадничких и кооперативних односа у раду;
- Развијање боље мотивације за рад и учење;
- Бољи резултати на часовима редовне наставе.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм допунске наставе:

- **Компетенција за учење** - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

6.2. ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Обогаћивање учења кроз додатну наставу намењено је даровитим и талентованим ученицима који често, алине и обавезно, бележе висок ниво постигнућа. Додатна настава ученицима пружа могућност да потпуније развију своје капацитете и потенцијале, који често излазе из оквира стандардизованих постигнућа. Додатна настава одговара на потребе и интересовања ученика тако што им пружа подршку да уче и стичу више, дубље и шире знање и компетенције у областима свог посебног интересовања и домена способности, којима не може да се изађе у сусрет у редовној настави. Додатна настава подразумева највиши степен индивидуализације рада са ученицима и примену разноврсних стратегија. Додатна настава се планира и прилагођава на основу процена потреба сваког ученика понапосб из различитих наставних предмета. Планирање садржаја додатне наставе спроводе наставници предметне наставе, а према ослушкивању потреба ученика.

Циљеви програма додатне наставе су:

- Развијање интересовања за поједине наставне предмете;
- Припрема ученика за разне нивое такмичења;
- Развијање културе усменог и писменог изражавања, истраживачког духа;
- Проширивање знања, развијање стваралачког и критичког мишљења;
- Оспособљавање ученика да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама;

Исходи програма додатне наставе су:

- Развој когнитивних знања и вештина, као и вештина које учествују у ефикасном управљању сопственим образовањем, друштвеним животом и будућом каријером;
- Оспособљавање ученика да проналазе различите изворе информација, анализирају их, селекују и разликују битно од небитног;
- Развој реалистичне слике о себи и развијање вештине самовредновања;
- Самопроцена сопствених интересовања и могућности и усмеравање истих у правцу професионалне оријентације.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм додатне наставе:

- **Компетенција за учење** - има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; може да користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

- **Решавање проблема** - примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе; развија интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора у новим ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу; способан је да у селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација, алате, помоћ наставника, ученика и других особа из школског и ваншколског окружења; мотивисан је да истраје у осмишљавању начина решавања проблемских ситуација.
- **Преузимљивост и оријентација ка предузетништву** - прилагођава се друштвеним и економским променама; у неизвесносним ситуацијама поступа одлушно иницијативно; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; оспособљен је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; може да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; критичан је у истицању својих добрих особине које су важне за обављање школских и радних задатака; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.
- **Рад са подацима и информацијама** - зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и зна да разликује податак- информацију од њиховог тумачења; користи податке из различитих извора и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке; користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области; селекује, обрађује, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ; разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.
- **Дигитална компетенција** - уме да претражује, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а; уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средстава; приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин; ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу; препознаје предности, ризике и опасности при коришћењу ИКТ -аи у односу на то одговорно поступа.

5. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

У културне активности школе убрајају се активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и формирање вредносних ставова, културном развоју школе и њеног окружења, подизању угледа школе и њеног популарисања, већој ангажованости наставника и родитеља и њиховој међусобној сарадњи, сталном интересовању родитеља будућих првака за упис у први разред, а нарочито ангажованости ученика у ваннаставним активностима.

Циљеви програма културних активности школе су:

- Упознавање ученика са установама културе;
- Развој естетских начела и вредности код ученика;
- Развијање вештина тимског рада и комуникације међу ученицима
- Развијање осећања заједништа и припадности групи.

Исходи програма културних активности школе су:

- Развијање личне и колективне потребе учешћа у културним активностима уз међусобно разумевање и поштовање;
- Разумевање и усвајање општеприхваћених критеријума естетских ставова и вредности;
- Разумевање значаја читалачке културе код ученика;
- Позитиван однос према културно-историјском наслеђу свог народа, других народа и етничких заједница;
- Самопроцена сопствених талената и талената вршњака и поштовање различитости.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм културних активности школе:

- **Сарадња** – активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада..
- **Комуникација** -познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену, писану, електронску итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

Програм културних активности школе ће се остваривати кроз посебне планове и активности образовно – васпитног рада..

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

ОБЛАСТИ	САДРЖАЈ АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Прослава дана школе, школске славе, краја школске године.	Приредбе, изложбе, ликовни и литерарни конкурси.	Сручна већа за разредну наставу, историје-географије, верске наставе, српског језика, ликовног-музичког, директор, помоћник
Прослава почетка и завршетка основне школе.	Пријем првака-приредба, матурска шетња и матурска прослава.	Сручна већа за разредну наставу, наставници музичког, директор, одељењско веће осмог разреда, помоћник директора.
Упознавање са културним институцијама.	Посете установама културе: позориштима, музејима, изложбама, библиотекама.	Одељењска већа свих разред.,
Обележавање и прослава државних празника.	Изложбе, предавања, обележавање значајних историјских датума на првим часовима у сваком одељењу, прослава Нове године.	Одељењска већа свих разреда, стручна већа свих предмета, директор, помоћник директора.
Активности за предшколце.	Веселе суботе -радионице за предшколце, организоване посете предшколаца школи.	Стручна већа за разредну наставу, наставници техничког, музичког, хемије, страних језика и географије, директор, помоћник директора.
Промоција школских и ваншколских активности ученика.	Петско- музичке вечери, смотре, изложбе ученичких радова, електронска и штампана верзија школског часописа „Атом“.	Стручна већа за разредну наставу, ликовног-музичког, српског језика, историје-географије, директор, помоћник директора.
Тематско планирање у настави.	Тематске изложбе, предавања, тематски дани и недеље.	Стручна већа свих предмета.
Заједничке активности школе и јединице локалне самоуправе.	Обележавање Дана европске баштине, Прослава општинске славе, изложбе, предавања са циљаним темама.	Одељенска већа свих разреда, ГО Врачар, директор, помоћник директора.

Заједничке активности школе и родитеља ученика.	Учешће у „Миодраговићевим вашарским чаролијама“ (јесењи и пролећни вашари), учешће у манифестацији „Радост Европе“, ваннаставне активности (радионице и трибине).	Стручна већа за разредну наставу, ликовног-музичког, физичког, техничког, наставници хемије и домаћинства, Б. Стојановић, Ј. Спичановић, родитељи ученика.
Такмичења и смотре.	Најраспеванија одељењска заједница, Златна сирена, Такмичење драмског стваралаштва- Кратке драмске форме,Излођба карикатура- Мали Пјер, Такмичење рецитаторе, Васкршње ликовне радости., Читам па шта	Стручна већа за разредну наставу, ликовног-музичког, српског језика, директор, помоћник директора.
Учешће у различитим манифестацијама у школи и ван ње.	Посета Ноћи истраживача, Сајаму књига, Фестивалу науке, обележавање Децје недеље, обележавање Светског дана књиге, обележавање Међународног дана језика; обележавање Светског дана воде.	Стручна већа за разредну наставу, природних наука, српског језика, техничког, директор, помоћник директора.

8. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Кроз програм школског спорта реализују се различите спортске активности које негују спортски дух. Посебан акценат се ставља на промоцију спорта и мотивисање ученика на учествовање у различитим физичким активностима.

Циљеви програма школског спорта су:

- Практиковање здравог начина живота уз развијање одговорни према сопственом здрављу и његовом очувању,;
- Развијање свести о важности физичке активности, неговања и развоја физичких способности;
- Превенција насиља, наркоманије и малолетничке делинквенције;
- Развијање осећаја солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- Развијање позитивних људских вредности.

Исходи програма школског спорта су:

- Примењивање усвојених здравствених навике неопходних за активан и здрав живот;
- Примењивање и поштовање правила игара у складу са етичким нормама;
- Примерено и спортски прихватљиво понашање на такмичењима и као учесника и код посматрача;
- Решавање конфликта на друштвено прихватљив начин;
- Спортско прихватање и победе и пораза;
- Подједнако вредновање спортова без обзира на лична интересовања.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм школског спорта:.

- Сарадња - активно и конструктивно учествује у раду тима; поштује правила заједничког рада; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге чланове тима; одговорно и савесно извршава заједничке активности.
- Комуникација -познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену, писану, електронску итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Решавање проблема - решава проблем примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- Одговоран однос према здрављу - познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора; препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације; познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност: бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Програм активности школског спорта ће се остваривати кроз посебне планове и активности образовно – васпитног рада: две недеље школског спорта, једна у првом и једна у другом полугодишту (млађи разреди – полигон свестраности и старији разреди – спортске игре); такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика; културно-уметничке манифестације на тему из области физичког и здравственог васпитања (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес...); ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеју“, последицама конзумирања недозвољених средстава и др.), јесењи и пролећни вашари (такмичења ученика и родитеља у „играма без граница“); јесењи и пролећни крос, Дан изазова (учесници су сви ученици – вежбе обликовања); учешће на такмичењима на нивоу школе, општине, града и републике, а заступљене дисциплине су: одбојка, фудбал, рукомет, кошарка, атлетика и пливање.

9. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Полазне основе за израду овог програма су:

- Закон о основама система образовања и васпитања
- Закон о основном образовању и васпитању
- Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно васпитним установама
- Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање у образовно васпитним установама
- Правилник о дисциплинској и материјалној одговорности ученика односно родитеља ученика у ОШ „ Јован Миодраговић“ П
- Статут ОШ“ Јован Миодраговић“
- Развојни план школе
- Извештај о самовредновању рада школе – анализа стања безбедности у школи

- Материјално - технички услови и организација рада школе
- Структура и стручна оспособљеност наставног кадра
- Потребне ученика, родитеља и локалне заједнице

Циљ:

стварање сигурног и подстицајног окружења, неговање атмосфере сарадње, уважавања и конструктивне комуникације у коме неће бити насиља. Оснаживање ученика у препознавању свих облика насиља и адекватног начина реаговања на њих.

Задаци:

- благовремено уочавање потенцијалног насиља и отклањање ризика
- адекватно реаговање уколико се насиље догоди
- ресоцијализацију учесника у насиљу

Чланови Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања: директор, помоћник директора, психолог, педагог, представници наставника, представници учитеља, две представника ученичког парламента и вршњачког тима, један представник родитеља.

	А т и в н о с т и	Носилац Активности
П Р Е В Е Н Т И В Н Е	<ul style="list-style-type: none"> - Стално стручно усавршавање запослених, интерно и екстерно, на тему Насиље и превенције насиља - Организовање и реализација слободних и ваннаставних активности у складу са потребама и интересовањима деце у циљу што квалитетнијег провођења слободног времена - Формирање вршњачког тима и Ученичког парламента који ће поред осталих организовати и активности усмерене на пружање помоћи у заштити од насиља и промоцију ненасилне комуникације - Укључивање представника ученичког парламента и вршњачког тима у рад Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања - Укључивање ученика у праћење и реализацију школских пројеката и ефеката активности које имају за циљ борбу против насиља - Организовање дискусионих група, радионица, трибина на тему ненасилне комуникације, безбедности и толеранције, емпатија и помоћ другим, промене у пубертету и сл. - Организовање различитих активности које имају за циљ позитивну идентификацију ученика са школом чиме се смањује ризик од насиља, као што су: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Обележавање <u>дечје недеље</u> у одељењима и школи ➤ избор Нај друга ➤ Нај –гест, ➤ зидне новине и сл. ➤ Недеља школског спорта, спортски дан спортски турнири у оквиру школе, општине, као и покушај укључивања у њих агресивнијих ученика. ➤ Веселе суботе (предвиђено Развојним планом школе) 	<p>Директор Помоћник директора Одељенски старешина Руководиоци већа Педагог Психолог Ученици Наставници Родитељи Локална заједница, град Чланови тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања</p>

<p>А К Т И В Н О С Т И</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Хуманитарне акције ➤ Предлози Ученичког парламента у осмишљавању акција за спречавање свих видова насиља ➤ Културне манифестације које организује школа, општина, град исл. - Дефинисање правила понашања и обезбеђивање механизма за њихово поштовање на нивоу школе и одељења - У школи су истакнута обавештења о корацима у случају појаве насиља, нивои насиља (први, други и трећи) и имена чланова Тима - Планирање и реализација редовне наставе у циљу превенције насиља/постављање циљева и избор наставних садржаја који се могу користити у превенцији насиља - Континуирани рад одељенских старешина на часовима одељенског старешине (у складу са закључцима Тима и наставничког већа донесеним у току целе школске године) у циљу превенције насиља - конкретан рад са ученицима: радионице, дискусије, панои и сл. Стално истицање позитивних вредности и здравих стилова живота. Обавезно упознавање са процедурама у случају конфликта и Правилником о понашању и безбедности. дисциплинској и материјалној одговорности ученика, односно родитеља ученика - Планско организовање излета, екскурзија од I до VIII разреда са јасно постављеним циљевима - Информисање запослених, ученика, родитеља о насиљу, његовим облицима и присутности у датој установи, факторима који утичу на појаву насиља и мерама које установа предузима у превенцији, безбедности ученика - Сарадња са Центром за социјални рад, Домом здравља и другим представницима установама које се баве заштитом деце и - Сарадња са организацијом Деца Врачара - укључивање ученика у различите активности - Сарадња са организацијом које се баве талентованим ученицима , Истраживачка станица Петница и сл - Сарадња са родитељима: <ul style="list-style-type: none"> ➤ на родитељским састанцима упознавање са наведеним правилницима, процедурама, анализом стања у одељењу и школи, предлози мера (по потреби, укључују се и педагог, психолог и директор у смислу интензивније сарадње са родитељима и ученицима) ➤ укључивање родитеља у реализацију ваннаставних активности - професионална оријентација, вашари, спортски дан, настава у природи и сл ➤ Савет родитеља даје свој допринос у смислу предлога, сугестија и разрешавања проблема насиља. ➤ Стално информисање родитеља о нивоу безбедности у школи и уважавање предлога родитеља о мерама за повећање нивоа безбедности у школи - Физичке и друге мере превенције обезбеђивањем мера као што су: добро организовано дежурство запослених и ученика, постављање решетки на прозорима, ограђено и безбедно двориште, фитичко-техничко обезбеђење школе <ul style="list-style-type: none"> - Континуирано праћење вредновање и анализа безбедности у школи посебно појаве и учесталости различитих облика насиља и на основу добијених резултата планирање даљих активности. 	
---	--	--

<p>И А Н К Т Т Е И Р В В Н Е О Н С Т Т Н И Е</p>	<p>Откривање насиља</p> <p>Прекидање, заустављање насиља</p> <p>Смиривање ситуације - обезбеђивање сигурности за ученика, разговор са учесницима и посматрачима</p> <p>Обавештавање надлежних у установи – одељенског старешине, чланова Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемари вања у случајевима када постоји сумња да је у питању други или трећи ниво насиља. Консултације на Тиму и израда плана заштите за све учеснике насиља.</p> <p>Реализација договорених активности и мера заштите.</p> <p>У случају понављаних ситуација насиља, занемаривања, злостављања и дискриминације школа се обраћа адекватним установама: Центру за социјални рад, Групи за заштиту од дискриминацију, насиља, злостављања и занемаривања при Министарству просвете, Школској управи.</p> <p>Праћење ефекта предузетих мера</p> <p>У случају да родитељ не испуњава своје законом прописане обавезе, школа подноси захтев за покретање прекршајног поступка, односно кривичну пријаву ради утврђивања одговорности родитеља.</p>	<p>Директор</p> <p>Помоћник директора</p> <p>Одељенски старешина</p> <p>Руководиоци већа</p> <p>Педагог</p> <p>Психолог</p> <p>Ученици</p> <p>Одељенске старешине</p> <p>Нљаставници</p> <p>Родитељи</p> <p>Чланови тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања</p>
---	---	--

10. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Полазне основе програма:

- Закон о основама система образовања и васпитања
- Закон о основном образовању и васпитању
- Правилник о заштити и безбедности ученика ОШ „ Јован Миодраговић“
- Правилник о дисциплинској и материјалној одговорности ученика односно родитеља ученика у ОШ „ Јован Миодраговић“
- Статут ОШ“ Јован Миодраговић“
- Развојни план школе
- Извештај о самовредновању рада школе – анализа стања безбедности у школи
- Материјално - технички услови и организација рада школе
- Структура и стручна оспособљеност наставног кадра
- Потребе ученика, родитеља и локалне заједнице
- План противпожарне заштите
- Правилник о безбедности здрављу на раду из 2016. године

Циљ: Безбедни и сигурни услови живота и рада у школи за све ученике и запослене.

Области	Активности	Носиоци активности
Физичка заштита и безбедност	<ul style="list-style-type: none"> - контрола безбедности самог објекта Школе - контрола дворишта - контрола уласка и изласка из Школе - контрола исправности електро, водоводних и других инсталација и уређаја - заштита у случају пожара, поплаве и других елементарних активности - прва помоћ - заштита за време јавних окупљања у школи - заштита за време наставе у природи, екскурзија, излета - заштита за време организовања активности ван школе - заштита ученика у саобраћају - дежурство наставника и ученика - предузимање других мера у циљу остваривања физичке заштите и безбедности ученика у складу са актуелним потребама, уоченим факторима ризика 	Сви запослени у школи, ученици и родитељи у сарадњи са: ПУ Врачар, ГО врачар, Полицијска станица Врачар,
Здравствена заштита и безбедност	<ul style="list-style-type: none"> - одржавање хигијене у школи и школском дворишту - хигијена исхране, редовна контрола исправности хране у продуженом боравку - редовни систематски и санитарни прегледи - преглед вашљивости по потреби - едукација ученика и наставника о очувању здравља, здравим стиловима исхране, препознавању заразних болести и сл. - друге активности у циљу обезбеђења здравља ученика у складу са актуелним потребама и уоченим факторима тизика 	Сви запослени у школи, ученици и родитељи, Савет родитеља у сарадњи са ДЗ Врачар и другим здравственим установама, лица за противпожарну заштиту
Менлна заштита и безбедност ученика	<ul style="list-style-type: none"> - упознавање са правилницима и делом закона који се односе на правила понашања ученика, запослених и родитеља - упознавање са Правилником о дисциплинској и материјалној одговорности ученика односно родитеља ученика у ОШ „Јован Миодраговић“ - поштовање и доследна примена правила понашања која су дефинисана у претходно наведеним правилницима - обраћање надлежним установама када је ученику или породици потребна додатна подршка - уважавање личности детета - развијање хуманих односа у Школи, организовање и учешће у хуманитарним акцијама - успостављање оптималних односа између наставника и родитеља - едукација ученика, наставника и родитеља у циљу менталне заштите - Развијање позитивне идентификације са школом – организовање и учешће у културним и спортским активностима и истицање ученика који су постигли успехе у школским и ваншколским активностима - и друге активности у циљу очувања менталног здравља у складу са актуелним потребама и уоченим факторима ризика 	Директор, помоћник директора, стручни сарадници, одељенске старешине, наставници у сарадњи са: Центром за социјални рад, Саветовалиштима за децу и омладину, ДЗ Врачар, Министарство продрвете

11. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подизања индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и целисходног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства школа реализује ваннаставне активности ученика у области: науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Циљеви програма ваннаставних активности ученика су:

- Подршка настави и учењу и потребама и интересовањима ученика;
- Откривање склоности, интересовања и талената ученика у различитим областим;
- Успостављање сарадничких односа ученик-ученик и ученик-наставник;
- Оспособљавање за рад у тиму уз поштовање различитих схватања и начина за проналажеље решења;
- Позитивна идентификација са школом и осећај припадности школској заједници, утицај на промоцију школе..

Исходи програма ваннаставних активности ученика су:

- Буђење позитивних емоција, мотивације, самопоуздања и осећаја личне вредности;
- Самопроцена сопствених талената и талената вршњака и поштовање различитости;

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм ваннаставних активности школе:

- **Сарадња** – активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- **Решавање проблема** - примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе; развија интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора у новим ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу; способен је да у селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација, алате, помоћ наставника, ученика и других особа из школског и ваншколског окружења; мотивисан је да истраје у осмишљавању начина решавања проблемских ситуација.
- **Предузимљивост и оријентација ка предузетништву** - прилагођава се друштвеним и економским променама; у неизвесносним ситуацијама поступа одлушно иницијативно; препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију; спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способен је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; може да прихвати и развије нове вештине, које ће применити у практичном раду; критичан је у истицању својих добрих особине које су важне за обављање школских и радних задатака; зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Програм ваннаставних активности ученика остварује се кроз реализацију различитих школских секција. У школи постоје следеће секције - ваннаставне активности:

Млађи разреди: шаховска, литерарна, математичка, рецитаторска, дејче рукотворине, драмска, еколошка, ликовна, саобраћајна и хор;

Старији разреди: папирно моделарство, бродомоделарство, аутомоделарство, саобраћајна, географска, историјска, библиотечка, новинарска, школског часописа, драмска, литерарна, рецитаторска, ликовна, хор и спортска (кошарка, одбојка, фудбал).

Ученици се за секције опредељују према својим склоностима и интересовањима, а посебно се инсистира на укључивању ученика из осетљивих и занемарених друштвених група. План рада ваннаставних активности ученика израђује сваки наставник и он је саставни део Годишњег плана рада школе.

12. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљ:

- упознавање са светом занимања кроз различите предмете (када су наставни садржаји везани за свет заната)
- развијање правилног односа према раду
- упознавање са основним поделама занимања и мрежом школа
- препознавање личних способности, интересовања, талената- повезивање са светом занимања
- професионално усмеравање, саветовање – доношење одлуке о избору школе

Тим за професионалну оријентацију чине: психолог школе, педагог, одељенске старешине седмог и осмог разреда

	А т и в н о с т и	Носилац Активности
Упознавање са светом занимања у оквиру различитих предмета	Сваки наставник од првог до осмог разреда, у оквиру тема и наставних јединица које су предвиђене наставним планом и програмом, а везане су за свет занимања и однос према раду, планира разговор о занимањима која су везана за наставне јединице које обрађују. Овај део програма професионалног оријентисања налази се у прилогу годишњег плана рада школе.	Одељенски старешина Наставници
Часови одељенског старешине посвећене професионалном оријентисању	Предавања родитеља о занимањима, посебно у седмом и осмом разреду; изложбе ликовних радова (пример занимања у граду и на селу); посете установама које су везане за различита домаћинства (нпр. посета ученика млађих разреда сеоском домаћинству, музеју, привредној установи и сл.)	Одељенски старешина родитељи Одељенске старешине, наставници
Информисање ученика	- Стално информисање ученика осмог разреда о условима завршног испита, конкурсима за упис у средњу школу	Наставници, одељенске старешине, психолог, педагог

<p>Активности школског психолога – професионално информисање и оријентисање</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Предавање у седмом разреду „Фактори успешног избора позива“ - Упитник о професионалној оријентацији у осмом разреду индивидуални разговори са ученицима о успешном избору школе - ТПИ тест професионалних интересовања- где је потребно - Пројективни тест „Ја сам и желео бих да будем“ – разговор - Професионално саветовање ученика - Тест општих способности – где је потребно - Сарадња са комисијом за упис под посебним условима - Праћење ученика који су талентовани – - професионално саветовање за ученике у инклузији. 	<p>Психолог</p> <p>Педагог, директор, помоћник директора</p>
<p>Слободне активности ученика</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Подстицање интересовања, талената; упознавање са занимањима везаним за испољене таленте - Укључивање ученика у складу са њиховим интересовањима, талентима - Истицање резултата на приредбама , наступима такмичењима на сајту школе, школском листу, паноима и сл 	<p>Наставници, одељенске старешине, психолог, педагог</p>
<p>Сајам занимања у општини, граду, школи, презентације средњих школа</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Посете ученика осмог разреда сајмовима занимања на општини , граду где ученици саредњих школа представљају своје школе -Презентације средњих школа у оквиру школе -Сајам занимања који организује школа –родитељи представљају занимања 	<p>Одељенске старешине осмог разреда Директор школе, педагог, психолог</p>

12. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Брига о здрављу, како физичком тако и менталном, стални је задатак на коме треба радити свеобухватно. Веома су важан чинилац овог програма и различити видови едукације који се спроводе у оквиру наставе (биологија, свет око нас, познавање природе, чувари природе, грађанско васпитање, физичко васпитање и активности везане за предавања у организацији МУП –а.Теме везане за здравствену превенцију се такође спроводе на часовима одељењског старешине, у сарадњи са Домом здравља Врачар и родитељима.

Циљеви програма здравствене заштите су:

- Стицање знања, формирање ставова и понашање ученика у вези са здрављем и здравим начином живота;
- Упознавање са специфичним факторима који утичу на здравље – заразне болести, врсте, начин преношења и сл;
- Унапређивање хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље;
- Формирање свести о значају хуманог приступа према свима којима је помоћ потребна.

Исходи програма здравствене заштите су:

- Развијање здравих стилова живота: исхрана, заштита од болести, здрава личност и сл;
- Развој особина личности: толеранција, проактивност, хуманост;
- Формирање ставова о значају здравља и здравих стилова живо;
- Схватања штетности употребе алкохола, дувана, дроге.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм здравствене заштите:

- **Одговоран однос према здрављу** - примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност...) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције; брине се о личној хигијени и хигијени простора; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

На нивоу школе планирају се предавања с следећим темама:

- Болести прљавих руку (значај хигијене) – млађи разреди;
- Преглед вашљивости (по потреби) – Дом здравља Врачар;
- Болести зависности (алкохолизам, наркоманија, дуван) - МУП
- Промене у пубертету (психолошки аспект) – психолог;
- Промене у пубертету (физички аспект) – старији разреди – Дом здравља Врачар;
- Здрава исхрана – патронажа Дома здравља Врачар;
- Едукативни школски програм за девојчице (о пубертету) Always – DNA global group.

Осим ових предавања, у складу са актуелним дешавањима, педагог и психолог школе стално раде на очувању здраве комуникације и здравља личности ученика, као и колектива. Ученици редовно учествују у акцијама посвећеним очувању здравља (литерарни и ликовни радови и учешће на семинарима организованим у ДЗ Врачар). Осим ових активности, редовно се спроводе и систематски прегледи ученика (стоматолошки, ортопедски и општи прегледи) и вакцинација ученика.

13. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

СОЦИЈАЛНА ФУНКЦИЈА ШКОЛЕ

Поред образовне и васпитне функције школа врши и социјалну функцију. Ова функција је зависна од услова у којима школа ради и специфичности сваке породице и њених потреба, као и могућности и труда школе да ту пружи подршку. Значајну улогу у остварењу ове функције има и Савет родитеља, сви радници школе

Области рада	Активности	Носиоци посла
Стално праћење специфичних потреба ученика и њихових породица од стране свих радника школе, као и специфичним техникама (посматрање, упитници, анкете и сл.)	Разноврсне хуманитарне активности: -материјална помоћ -набавка школског прибора - набавка одеће и слично	Одељенске старешине Педагог и психолог Чланови савета родитеља Директор
Пружање додатне подршке у учењу – припадницима осетљивих група и свима којима је додатна подршка потребна	- Допунска настава - Помоћ ученика - Укључивање у инклузивно образовање	Наставници, Одељенске старешине Психолог Педагог
Појачан васпитни рад- за све ученике којима је потребан	Појединачно и групно, разговори, подршка	Одељ. старешине, Педагог, Психолог – уз сарадњу са релевантним установама, Породица
Стално побољшање услова продуженог боравка, остваривање услова за продужен боравак у сва четири разреда	-добра организација, законски оквири, праћење потреба, уређење и опремање простора	Директор Помоћник директора, наставници који воде групе боравка, Савет родитеља
Стална сарадња са надлежним центрима за социјални рад у зависности од потреба ученика, породице, осталим установама које се баве заштитом деце, локалном заједницом	Обраћање школе центру у прописаним случајевима Сарадња школе на позив центара Заједнички састанци, дописи, конференције случаја и сл	Директор, психолог, педагог, одељенски старешина

15. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине обухвата активности усмерене на развој еколошке свести, очување природних ресурса, као и развијање свести о важности заштите и очувања животне средине.

Циљеви програма заштите животне средине су;

- Развијање позитивног односа према природи и природом и радом створеним вредностима;
- Оплемењивање уже и шире средине;
- Стицање знања о биолошким, физичким, хемијским и техничким обележјима природе и насељене средине;
- Ситцање одговарајућих знања и формирање правилног односа према уређивању школе, насеља и неговању паркова;
- Уређење школског дворишта и учионица.

Исходи програма заштите животне средине су::

- Усвајање навике штедне енергетских ресурса (воде, струје, дрвета) и навике рециклирања;
- Развијање свести о значају бављења екологијом у свакодневном животу и формирање навике организовања еколошких акција у сопственом окружењу.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм заштите животне средине:

- Одговоран однос према околини - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју; процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада.

Програм ће се реализовати кроз наставне предмете (биологија, свет око нас, природа и друштво и чувари природе) и кроз еколошку секцију. Програм уређења школског простора обухватиће, поред рада на терену и различите трибине, предавања и међународна истраживање о здравственом понашању деце школског узраста. Ученици су укључени у рад еколошке на нивоу општине и сваке године у марту месецу пригодним активностима обележавају Светски дан вода. Уређење простора обухвата: акције чишћења и уређења дворишта; бригу о цвећу и украсном биљу; уређење учионица, изложбе ученичких радова; постављање корпи за отпадке

Програм заштите животне средине у оквиру наставних предмета

БИОЛОГИЈА	СВЕТ ОКО НАС	ПРИРОДА И ДРУШТВО	ЧУВАРИ ПРИРОДЕ	ЧУВАРИ ПРИРОДЕ
<u>Биодиверзитет живих бића на земљи</u> (проучава се од петог до осмог разреда, кроз различите наставне области).	У природи је све повезано (први разред)	Заштита животних заједница и равнотежа у природи (трећи разред)	Штедети воду је лако! Радим то овако... (други разред)	Одговоран однос према животињама (трећи и четврти разред)
<u>Угрожавање и заштита биљака, гљива и животиња; нестајање врста</u> (уознаје се у петом, шестом и осмом разреду).	Чувајмо природу (први разред)	Како утичемо на свој крај и околину (трећи разред)	Бринем о животињама и биљкама из своје околине(други разред)	Чување и уређење животног и радног простора (трећи разред)
<u>Угрожавање и заштита здравља човека, значај превентивне и добре информисаности</u> (изучава се у седмом разреду)	Улога човека у природи (други разред)	Угрожена и заштићена подручја у Србији (четврти разред)	Утицај човека на животну средину (трећи разред)	Сакупљање и раздвајање отпада (трећи разред)
<u>Заштита и унапређење животне средине, ниво загађености околине</u> (изучава се у осмом разреду)	Загађење и заштита животне средине (други разред)	Делатности људи, производња, потрошња и одрживи развој (четврти разред)	Правила понашања у природи (трећи разред)	Правилан однос према себи и животној средини (трећи разред)
<u>Концепт одрживог развоја, еколошки отисак</u> (изучава се у шестом. и осмом разреду)			Активно упознавање и заштита животне средине (трећи разред)	Речни свет заслужује чистију средину (четврти разред)
<u>Обновљиви извори енергије, управљање отпадом - значај рециклаже</u> (изучава се од петог до осмог разреда)			Најчешће угрожене биљке и животиње и њихова заштита (трећи разред)	Чиста околина, здрава животна средина (четврти разред)

16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Процес учешћа младих у демократским процесима и активностима захтева да се они кроз школовање припреме за одговоран живот у демократској заједници, уз поштовање права, укључујући и право на различитост и индивидуалност и разумевање и уважавање повезаносту човека и друштвене заједнице. Школа прати и укључује се у дешавања на територији јединице локалне самоуправе ради обезбеђивања учешће друштвене средине у остваривању циљева, задатака и садржаја рада у школи. Ова сарадња доприноси подизању и развијању културе рада и живљења школе и општине.

Циљеви програма сарадње са локалном самоуправом су:

- Унапређивање образовно-васпитног рада, резултата тог рада и општег културног и образовног нивоа живота и рада у друштвеној средини;
- Активно деловати на младе у својој средини;
- Анимирање све чиниоце да стварају материјалне и друге услове за рад у школи;
- Неговање сарадничког духа и стицање знања о карактеристикама одређених послова и радних места.

Исходи програма сарадње са локалном самоуправом су:

- Развијање свести о сопственој друштвеној улози и јачање сопственог идентитета;
- Оснаживање за учествовање у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице;
- Стицање знања о карактеристикама одређених послова и радних места;
- Разумевање света рада и пословања из перспективе друштва.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм сарадње са локалном самоуправом:

- Одговорно учешће у демократском друштву - разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, равноправности и одговорности, као темеља демократског друштва; активно учествује у животу школе (одељењске заједнице, вршњачког тима, ученичког парламента и сл.) и заједница којима припада (породица, локална заједница) у складу са својим узрастом; залаже се за поштовање дејчјих и људских права и очувања личног достојанства; развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима; аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.

Сарадња се ГО Врачар се остварује кроз свакодневне контакте директора и општине, образовну подршку општине школи, кроз учешће ученика у разним тематским предавањима, учешће у Данима европске баштине, кроз прославу Дана школе, школске и општинске славе, кроз подршку ученика наше школе акцији посвећеној безбедности деце у саобраћају, кроз одржавање рачунара и пратећих система за подршку коришћења рачунара у настави, кроз активности општинског савета родитеља, кроз доделу награда ученицима, носиоцима диплома „Вук Караџић“ и кроз финансијску подршку ГО Врачар школи.

17. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Школа подстиче и негије партнерски однос са родитељима заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Родитељи се укључују у све аспекте функционисања школе Родитељи су укључени у образовно-васпитни рад школе кроз сарадњу са одељенским старешинама, предметним наставницима, стручним сарадницима, помоћницима директора и директором школе.

Циљеви програма сарадње са породицом су:

- уУљученост у различите аспекте школског живота ради унапређивања образовно-васпитног процеса;
- Адекватно подржавање и подстицање развоја ученика;
- Уапуређивање квалитета васпитања и образовања;
- Формирање партнерског односа и добре комуникације између родитеља и запослених;
- Пружање правовремених, јасних и потпуних информација од значаја за образовање, васпитање и индивидуални развој ученика.

Исходи програма сарадње са породицом су:

- Подела одговорности школе и родитеља у реализацији свих сегмената школског живота;
- Решавање конфликта међу ученицима, смањење броја изостанака и дисциплинских проблема;
- Боља информисаност о резултатима и напредовању ученика и о критеријумима оцењивања за сваки предмет;
- Помоћ родитеља у реализацији програмских задатака школе.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм сарадње са породицом:

- Одговоран однос према себи и својој породици – разуме да је породица стуб развоја сваког детета; самокритички процењује свој рад и понашање; разуме потребу преношења информација и стварања узајамног поверења; усваја породичне вредности и ставове.
- Компетенција за учење - има позитиван и одговоран однос према учењу; оспособљен је да самостално планира, организује, спроводи иучење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; негује и развија лична интересовања.

Облици сарадње са породицом, пре свега са родитељима реализоваће се кроз следеће целине:

ОБЛАСТИ	САДРЖАЈ- АКТИВНОСТИ	ОБЛИЦИ САРАДЊЕ
ИНФОРМИСАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Родитељи могу присуствовати васпитно-образовном раду; - Одељењски старешина, информисање родитеље о напредовању, понашању, успеху и изостанцима ученика; - Предметни наставници информисању родитеље о раду и напредовању ученика; 	<ul style="list-style-type: none"> - Организација отвореног дана школе сваког месеца; - Дан отворених врата одељењских старешина; индивидуална сарадња родитеља са одељенским старешином (самоиницијативно или по позиву); - Дан отворених врата предметних наставника; индивидуална сарадња родитеља са предметним наставницима (самоиницијативно или по позиву);

	<ul style="list-style-type: none"> - Директор и помоћник директора информичу родитеље о њиховим правима, о законским актима, о активностима и раду школе; - Усмено и писмено обавештавање о о напредовању ученика, успену, дисциплини, о правима и обавезама родитеља, о законским одредбама, одлукама и активностима школе; - Информисање о свим одлукама школе и активностима везаним за напредовање и успехе ученика. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дан отворених врата директора и помоћника директора; индивидуална срадња родитеља са директором и помоћником директора (самоиницијативно или по позиву); - Родитељски састанци; - Сајт школе, огласна табла и панои.
САВЕТОВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Саветодавни рад спроводе одељењски старешина, предметни наставници, директор, помоћник директора, психолог, педагог и логопед школе, најчешће индивидуално, а по потреби и са групом родитеља, изузетно и осталим члановима породице; - Појачан васпитни рад одељењског старешине, стручних сарадника и директора школе када је то потребно; - Консултације са родитељима о најразличитијим питањима из живота и рада школе; - Изјашњавање родитеља у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и њихових сугестија око побољшања срадње; - Присуствовање састанцима, давање предлога, изношење мишљења писање извештаја, стручна помоћ родитеља; - Представљање занимања родитеља на часовима одељењског старешине и на сајму занимања. 	<ul style="list-style-type: none"> - Отворена врата; родитељски састанци; индивидуални и групни састанци; - Укључивање родитеља у решавање васпитних и васпитно – дисциплинских прекршаја ученика; - Савет родитеља школе; - Анкетирање родитеља у процесу самовредновања рада школе; - Представници родитеља у Тиму заштити од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања; Тиму за инклузивно образовање, Тиму за самовредновање и у Стручном активу за развојно планирање; - Укључивање родитеља у процес професионалне оријентације ученика;
УКЉУЧИВАЊЕ У НАСТАВНЕ И ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Присуствовање родитеља образовно-васпитном раду; - Укључивање родитеља у реализацију тематског планирања; - Родитељи узимају учешћа у организацији и реализацији ваннаставних активности: помоћ у организацији наступа, такмичења; учешће у вашарима, креативним радионицама и сл; - Учешће у приредбама и прославама; - Заједничка организација спортског дана; - Предавања родитеља из домена њихове струке, као што су: представљање занимања (професионална оријентација); из области здравственог образовања и васпитања (здравствена превенција); - Учешће у реализацији инклузивног образовања – израда индивидуалног образовног плана, праћењу ученика и сл. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дан отворених врата школе; - Наставни процес; - Организација догађаја у оквиру ваннаставних активности и културне и јавне делатности школе; - Професионална оријентација ученика; - Заједнички рад на ИОП-у и праћење рада.

КОНСУЛТОВАЊЕ ОКО ДОНОШЕЊА ОДЛУКА – БЕЗБЕДНОСНИХ, НАСТАВНИХ, ОРГАНИЗА- ЦИОНИХ И ФИНАСИЈСКИХ ПИТАЊА	--Учешће родитеља у избору дестинација за извођење излета и наставе у природи, избора уџбеника и изборних предмета. - Савети, запажања, примедбе, похвале у вези свих аспеката живота и рада у школи; - Учешће родитеља у активностима везаних за Развојни план, борбу против насиља, реализацију пројеката и сл; - Учешће родитеља у евалуацији после посете васпитно-образовног рада (два пута годишње).	- Савет родитеља; - Представници родитеља у школском одбору; - Родитељски састанци; - Анкетирање у погледу задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија; - Анкетирање родитеља о задовољству током присуствовања образовно-васпитном раду.
--	---	--

18. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Школа организује екскурзије, наставу у природи и полудневне излете ради савладавања и усвајања дела наставног програма непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини. Овим облицима образовно-васпитног рада ученици упознају културно, исторјско и духовно наслеђе и привредна достигнућа свог народа и националних мањина своје земље. На овај начин подстиче се дружење ученика у другачијим околностима од школских и на тај начин развијају социјалне односе - другарство, поверење, сарадњу, узајамну солидарност. Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују одговарајући садржаји наставних и ваннаставних активности из наставног плана и програма у месту које је климатски погодно за децу млађег узраста из образовно-васпитних, здравствених, рекреативних и других разлога.

Циљеви организовања излета, екскурзија и наставе у природи су:

- Уочавање узрочно-последичних веза у конкретним природним и друштвеним условима;
- Упознавање са начином живота и рада људи у појединим крајевима;
- Развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима;
- Проучавање објеката и феномена у природи;
- Продубљивање, проширивање и обогаћивање знања и искустава ученика;
- Изграђивање позитивних социјалних односа;
- Подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја;
- Развијање љубави према својој држави, њеној историји, култури и природним лепотама, неговање позитивног односа према свим њеним грађанима и њиховим националним, културним, етничким и естетским вредностима.

Циљеви организовања наставе у природи су идентични као за излете и екскурзије, са посебним акцентом на развој социјализације и подстицање спортског духа и здравих стилова живота.

Исходи организовања излета, екскурзија и наставе у природи су:

- Развијање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва;
- Успостављање непосреднијих односа између наставника и ученика међусобно;

- Навика практиковање здравих стилова живота;
- Развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња;
- Развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора;
- Оснаживање ученика у професионалном развоју;
- Подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање;
- Развијање способности оријентације у простору.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм излета, екскурзија и наставе у природи:

- **Сарадња** – активно и конструктивно учествује у раду групе; поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи; поштује друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених, критички процењује свој рад и рад чланова групе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- **Комуникација** -познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену, писану, електронску итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- **Одговоран однос према околини** - уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе; активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју; процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада.
- **Одговоран однос према здрављу** - примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, умереност, разноврсност...) и зна последице неправилне исхране; познаје основне карактеристике неких болести, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције; брине се о личној хигијени и хигијени простора; познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци; разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа; бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора; разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.
- **Естетичке компетенције** – може да препозна естетичке елементе у различитим контекстима као што су уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура, научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву; показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; показује осетљивост за еко културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

У складу с наставним планом и програмом, на излетима, екскурзијама и настави у природи се могу реализовати следећи програмски садржаји:

- уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Србије;
- посматрање карактеристичних биљака и животиња и обилазак њихових станишта;
- посете заштићеним природним подручјима уз обилазак националних паркова, резервата, споменика природе;
- упознавање с прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине;
- обилазак музеја, културно-историјских споменика, етно-села, спомен-кућа знаменитих људи,
- развијање способности оријентације у простору и времену;
- обилазак привредних друштава и јавних предузећа;
- упознавање са природним лепотама Србије;
- обилазак праисторијских, античких, средњевековних и нововековних локалитета савременог доба;

- обилазак Београда, престонице Србије;
- обилазак установа културе у Србији и у Београду;
- упознавање с различитим делатностима људи и заштита животне средине;
- обилазак привредних друштава и јавних предузећа.

**18.1.ИЗЛЕТИ И ЕКСКУРЗИЈЕ ЗА УЧЕНИКЕ ОД I ДО VIII РАЗРЕДА
планиране дестинације до три дана (могућ другачији распоред путних праваца):**

- Авала – Шупља стена;
- Бачки Петровац- Кулпин;
- Сремска Каменица-Фрушкогорски манастири-Сремски Карловци;
- Засавица- Сремска Митровица;
- Деспотовац – Свилајнац - Ресавска пећина – Водопад Велики Бук;
- Вршац – Бела Црква – Делиблатска пешчара;
- Царска бара-Ечка-Дворац Каштел-Бечеј-Дворац Дунђерски ;
- Аранђеловац – Оплепац – Топола - Орашац;
- Палић – Суботица;
- Мали Иђош;
- Раваница – Манасија - Студеница;
- Текериш - Трноша – Тршић;
- Бранковина – Ваљево – Телије – Лелић – Градац – Струганик0;
- Ковачица – Идвор – Зрењанин – Тигањница;
- Ниш - Пролом Бања –Ђавоља варош - Гамзиград ;
- Манастир Жича – Врњачка Бања –Каленић - Гоч ;
- Шумарице – Крагујевац;
- Таково – Горњи Милановац – Манастир Враћевшница;
- Виминацијум – Сребрно језеро – Смедеревска тврђава;
- Голубац-Лепенски вир-Доњи Милановац - Хидроелектрана Ђердап - Мајданпек - Рајкова пећина ;
- Овчарско-кабларска клисура--Сирогојно-Златибор - Дрвенград-Шарганска осмица-Манастир Рача-Тара-Перућац;
- Златар - Сопотани – Манастир Милешева – Ђурђеви Ступови;
- Нови Сад – Петроварадинска тврђава;
- Крушевац - Лазарица – Љубостиња – Ћуприја;
- Грачаница – Високи Дечани;
- Пожаревац – Љубичево – Црква Покајница;
- Андрићград – Вишеград;
- Борско језеро;
- Врање – Прохор Пчињски.

18.2. ОБИЛАЗАК БЕОГРАДА - ПРЕСТОНИЦЕ СРБИЈЕ (полудневни излети):

- Дом Народне скупштине, Народно позориште, Народни музеј, Београдска тврђава, Опсерваторија, Војни музеј, Музеј Српске православне цркве, Музеј Првог српског устанка-Конак кнеза Милоша, Конак кнегиње Љубице, Народна библиотека, краљевски дворови на Дедињу, Музеј града, Авала, Јајинци, Етнографски музеј, Педагошки музеј, Музеј Вука и Доситеја, Саборна црква, храм Светог Саве на Врачару, Храм Светог Марка, Манастир Раковица, Винча, Природњачки музеј, Ботаничка башта, „Јевремовац“, зоолошки врт, Музеј Југословенске кинотеке, Музеј Николе Тесле, Музеј савремене уметности, Музеј ваздухопловства; Музеј науке и технике; Акваторијум и тропикаријум Дедиње; Пољопривредно добро Радмиловац

17.3. НАСТАВА У ПРИРОДИ ЗА УЧЕНИКЕ ОД I ДО IV РАЗРЕД – планиране и могуће дестинације (реализација: пролеће – друго полугодиште)

- Соко бања;
- Златибор;
- Сирогојно;
- Врњачка бања;
- Копаоник;
- Ариље;
- Кушићи;
- Тара;
- Дивчибаре;
- Авала;
- Гучево;
- Златар;
- Гоч;
- Матарушка бања;
- Крупањ;
- Луковска бања;
- Деспотовац.

19. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Улога школске библиотеке:

Школска библиотека је место библиотечко-информационе, васпитно-образовне и културне активности школе. У њој се прикупља, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко-информациона грађа (књиге, серијске публикације и др.) и извори. Библиотека је дужна да у свом фонду прикупља уџбенике и друга наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручну литературу за наставнике и стручне сараднике. Библиотека као огледало школе и њен прозор у свет омогућава ученицима да овладају вештинама за учење током читавог живота, развија њихову стваралачку машту и оспособљава их да буду одговорни и морални грађани. **Стручни** сарадник – школски библиотекар, својим стручним ангажовањем, доприноси остваривању и унапређивању образовно-васпитног рада у школи реализујући програм рада прилагођен наставним плановима и програмима.

Циљеви програма школске библиотеке су:

- Разумевање значаја читалачке културе код ученика
- Развијања и промовисања правилне употребе свих облика извора информација;
- Стварања услова за интердисциплинарни приступ настави и електронском учењу;
- Развијање сарадње са наставницима, ученицима и њиховим родитељима;
- Праћења и подстицања развоја ученика у индивидуалним способностима и њиховим склоностима ка интелектуалном, емоционално-социјалном и сваком другом професионалном развоју;
- Пружање помоћи надареним ученицима при налажењу и избору одговарајуће литературе, а посебно ученицима који имају тешкоће у учењу и раду, али и оним ученицима који живе у тежим социјалним приликама, сарађујући са њиховим родитељима и релевантним институцијама;
- Стварања услова за што непосреднији и једноставнији приступ библиотечком фонду и расположивим изворима информација, и развијање индивидуалне стваралачке способности и креативности код ученика;
- Планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике,
- Припремање и организовање културних активности школе;
- Учешће у припремању прилога изради школског часописа и интернет презентације школе.

Исходи програма школске библиотеке су:

- Развијања и неговања навике читања и коришћења библиотеке код ученика и наставника;
- Позитиван однос према културно-историјском наслеђу свога народа, других народа и етничких заједница
- Развијање мотивације за учењем и оспособљавања за самостално учење и образовање током целог живота;
- Развијање информационе писмености, како би се ученици оспособили за проналажење, анализирање, примену и саопштавање информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо - комуникационих технологија;
- Коришћење савремених облика и метода рада са ученицима;
- Рад на важности разумевања текста и упућивању на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) .

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова) које ученик развија кроз програм рада школске библиотеке:

- Сарадња - ученик развија способност да у сарадњи са другима или да се, као члан групе, ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката; учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин, афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње; активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње; у процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге; подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе; у сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада. Ученик/ученица: активно и конструктивно учествује у раду групе или пара, поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару; доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе; одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених; критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.
- Комуникација - ученик комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту; прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације; користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине; у комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог; критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама; има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговоњу културе дијалога у заједницама којима припада; познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, *визуелну*, телефоном, преко интернета итд.); уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене; уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност; изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Компетенција за учење - компетенција за учење основа је целоживотног учења; ученик треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења, изабере одговарајуће метод; прати сопствени напредак током учења и контролише учење у складу са намерама и циљем који има; ученик стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство; развија свест и о стваралачкој природи учења; истрајан је и превазилази тешкоће у учењу; има позитиван и одговоран однос према учењу; мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје; користи различите изворе информација и има критички однос према њима; примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом; способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања..
- Естетичке компетенције - ученик препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура како у уметничком, тако и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и свим видовима комуникације...), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву; ученик показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара; Ученик препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.

Програм рада школске библиотеке ће се остваривати кроз посебне планове и активности образовно – васпитног рада..

1. Упознавање ученика са радом школске библиотеке и библиотекама у окружењу - На часу у библиотеци ученици се кроз занимљиву презентацију упознају са радом школске библиотеке, правилима која у њој важе, најважнијим библиотекама које ће посећивати и зашто су оне важне, шта је књига и који су њени основни делови, како треба да се чува...). Сви ученици првог разреда се након упознавања уписују у библиотеку и постају њени чланови. У сарадњи са Библиотеком града Београда ученици првог разреда имају бесплатну чланарину и организовано одлазе у посету најближем огранку „Растко“ Библиотеке „Петар Кочић“ на Врачару. Компетенције: Сарадња, Одговоран однос према околини, Комуникација, Компетенција за учење, Естетичке компетенције

2. Културне активности школске библиотеке - Библиотека се користи и необавезно, као естетски привлачна, културна и подстицајна средина. У њој се организују

посебна дешавања као што су изложбе, гостовања писаца и обележавање важних датума разноврсним активностима (Међународног месеца школских библиотека, Међународног дана књиге за децу, Светског дана књиге, Међународног дана писмености...). Библиотекар треба да подстиче читање, које поред образовне има и културну димензију. Читањем књижевних и некњижевних дела која одговарају њиховим потребама и нивоима знања, подстиче се процес социјализације ученика и евидентира њихов напредак. Компетенције: Сарадња, Одговоран однос према околини, Комуникација, Компетенција за учење, Естетичке компетенције

3. Међународни месец школских библиотека (октобар сваке године) - Међународни месец школских библиотека обележава се у октобру сваке године, а промовише га Међународна асоцијација за школско библиотекарство одређеном темом. У школској библиотеци се обележава организовањем ликовног или литерарног конкурса, изложбама на одређену тему... Компетенције: Естетичке компетенције.

4. Припремање и организовање културних активности школе - књижевне трибине, сусрети, разговори, акције прикупљања књига и завичајне књижевне и друге грађе, изложбе, конкурси, обележавање значајних јубилеја везаних за школу и просвету: „Месец књиге“, „Светски дан књиге“, „Дечија недеља“, „Дан писмености“, „Дан матерњег језика“, јубилеј школских библиотека и школских библиотекара и др;

5. Рад са наставницима - Сарадња наставника и библиотекара је неопходна да би се постигао максимум библиотечких услуга. Наставници који имају напредније и отвореније виђење образовања обично су и активнији корисници библиотеке и они ће се пре определити да изводе наставу у библиотеци и при томе ће се удаљавати од традиционалних наставних метода.

Да би од ученика начинили активне учеснике у процесу учења и омогућили им да стекну вештине самосталног учења, наставници сарађују са библиотеком на следећим пољима:

- Информатичка писменост, развијањем „истраживачког духа“ код ученика и упућивањем да буду критични и креативни корисници информација;
- Рад на пројектима и тимским задацима;
- Мотивација за читање, рад са ученицима свих узраста, са појединцима и групама.

6. Рад са ученицима - Ученици су главна циљна група библиотеке и присутни су у свим горенаведеним активностима. Библиотека на њих треба да оставља утисак отвореног, слободног окружења за учење, где ученици могу да раде све врсте задатака, појединачно или у групи, и да се при томе ни на који начин не осећају угроженим.

Ученичке активности у библиотеци обухватају:

- Традиционалне домаће задатке;
- Пројектне задатке и задатке при којима треба решити неки проблем;
- Тражење и коришћење информација;
- Израду презентација и материјала који ће се представити наставницима и другим ученицима у одељењу;
- Коришћење интернета и развијање способности лоцирања, сажимања и усвајања информација и нових знања из свих предметних области.

11. Рад са родитељима/старатељима ученика - Библиотека може да створи могућности за укључивање родитеља у живот школе. Могу да дају свој допринос програмима промоције читања, тиме што ће у кући мотивисати своју децу за читање, донирати књиге библиотеци.

20. ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА

Продужени боравак школе је посебан облик образовно- васпитног рада са ученицима млађих разреда и представља могућност да ученици, поред редовне наставе, проведу у школи још један део дана. У оквиру продуженог боравка организују се следеће активности: игра, културно – уметничке и спортске

активности, учење, израда домаћих задатака и извршавање других обавеза ученика у безбедном окружењу и под надзором наставника. Групе у продуженом боравку су формиране према разредима и сменама ученика. Наставници задужени за рад у продуженом боравку редовно сарађују са наставницима разредне наставе. Сам рад у продуженом боравку усклађен је са образовно – васпитним задацима у редовној настави. У продуженом боравку ученици се оспособљавају да активно учествује у процесу организације рада. Код ученика се развијају позитивни међуљудски односи кроз дружење, договарање и помоћ вршњацима.

Циљсви рада продуженог боравка су:

- Стварање радних навика, развијање осећања за колектив, социјализација, развијање одговорности према обавезама, развијање одговорности према себи, другима и према раду;
- Поштовање програмске структуре рада школе, развијање колективног духа, развијање потребе за додатним радом и вежбањем;
- Пружање индивидуалне помоћи појединим ученицима;
- Развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса;
- Развој мотивације за учењем и оспособљављење за самостално учење и образовање током целог живота;
- Развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења;

Исходи рада продуженог боравка су:

- Оспособљеност за самостално учење;
- Неговање спортског духа различитим активностима на отвореном, неговање ликовних, литерарних и музичких склоности код ученика;
- Усвајање културе понашања у школи, трпезарији и на јавном месту
- Оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању и свакодневном животу;
- Умеће да се препознају и увиде људска и дечја права и бити способни да се активно учествује у њиховом остваривању;
- Оспособљавање да се ефикасно и конструктивно ради као члан тима, групе, организације и заједнице;
- Стицање квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова, језичке, математичке, научне, уметничке, културне, медијске, техничке и информатичке писмености, неопходне за наставак школовања и активну укљученост у живот породице и заједнице.

Компетенције (скуп примењивих знања, вештина и ставова), које ученик развија кроз програм наставе продуженог боравка:

- **Сарадња** - подржава друге да изразе своје погледе; активно учествује у раду групе и поштује правила; одговорно и савесно извршава задате вежбе; доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада;
- **Решавање проблема** - оспособљен/оспособљена да у циљу решавања проблемских ситуација селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација; ученик/ученица је мотивисан/мотивисана да реши проблемску ситуацију; проналази и осмишљава решење проблемских ситуација процењује тачност решења и начин решавања; рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих; формулише објашњења и стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са предходним; проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.
- **Одговоран однос према здрављу** - ученик усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здравља; Уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очувања здравља.
- **Комуникација** - комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да оствари своје циљеве на позитиван начин, поштујући и уважавајући друге; различити облици комуникације (усмена и писана, преко интернета...); уме јасно да се изрази да уважи саговорника; изражава своје ставове, мишљења и осећања на позитиван начин.
- **Компетенција за учење** - треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења; има позитиван и одговоран однос према учењу; примењује одговарајуће начине учења у складу са интересовањима; способан је да самостално и у сарадњи са другима открива и повезује нова знања

Програм активности продуженог боравка:

Групе ученика продуженог боравка могу се организовати различито:

групе ученика истог разреда и одељења (групе ученика, које се формирају по принципу припадности одељењу) и групе ученика истог разреда, али различитих одељења (групе састављене по принципу могућности и потреба ученика, њиховог нивоа напредовања и темпа којим могу да прате рад).

Продужени боравак у нашој школи, организује се по другом од два наведена модела рада (групе ученика истог разреда, али различитих одељења). Критеријуми за формирање група су индивидуалне потребе ученика (темпо рада, ниво усвојеног знања, специфичне карактеристике личности ученика итд.) или формирамо групе по принципу припадности одељења. Свака група има свог учитеља. Учители који раде у редовној настави свакодневно се договарају и усклађују своје активности са учитељима из продуженог боравака. У циљу упознавања ученика, као и решавања педагошких ситуација учители из продуженог боравака су упућени на континуирану сарадњу са педагогом/психологом школе.

Услови за извођење наставе и активности продуженог боравака:

Активности у продуженом боравку реализује се у свим расположивим просторијама у школи, укључујући и школско двориште. Наставни процес се остварује у просторијама које су прилагођене и опремљене искључиво за остваривање рада продуженог боравака. Током боравака у школи, ученици имају један кувани топли оброк. Простор у којем ученици проводе већи део дана су светли, довољно велики, опремљени аудио-визуелном опремом и тактичким помагалима, малом приручном библиотеком и рачунарима. За разноврсне ученичке активности осигуран је материјал (папири, бојице, хамери, лопте, вијаче друштвене игре...).

Слободне активности у продуженом боравку (тематски су подељене у пет области):

- Мала школа великих ствари - област која обухвата учење о социјалним и културним тековинама, историјским и научним чињеницама о екологији и екосистему наше планете, али и даље. Учи се о пожељним и непожељним облицима понашања, о односима са собом и окружењем, о начину комуникације, о традицији и модернизацији, о обавезама које носи наше присуство на планети и последицама неодговорног понашања. Исто тако, уче се основе лепог понашања, правилима, обавезама, емоција;
- Оловка пише срцем - област која има за циљ да помогне ученику да савлада теме прописане школским планом и програмом, али и да прошири његово литерарно знање. Кроз ову активност ученици ће развити способност за емоционални доживљај и разумевање књижевног изражаја, учење нових термина (богаћење речника);
- Шарам – стварам- ликовно - вајарска секција. Уз помоћ облика и боја до уметничког изражаја.
- Певам, плешем, глумим - музичко – драмска секција. Ритам, покрет, звук, глас су елементи које ће ученици користити у малим музичким и драмским радионицама;
- Игре без граница - активност проистекла из потребе ученика за игром и рекреацијом. Доприносе њиховом моторичком, индивидуалном, развоју другарства и начина комуникације.

21. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА АДАПТАЦИЈЕ УЧЕНИКА ПРВОГ РАЗРЕДА, УЧЕНИКА ПЕТОГ РАЗРЕДА И НОВОУПИСАНИХ УЧЕНИКА ОД ДРУГОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА

Циљ:

Олакшати адаптацију на нове захтеве и услове рада које са собом носи прелазак из једне установе у другу (прелазак из предшколске установе у школу, прелазак из једне школе у другу) као и прелазак из једног циклуса образовања и васпитања у други.

	АКТИВНОСТ	Носилац Активности
ПРЕ ПОЛАСКА У ПРВИ РАЗРЕД	<ul style="list-style-type: none"> - Организовање Веселих субота где се ученици и родитељи на радионицама које припремају наставници и учитељи упознају са школом - Провера спремности ученика за полазак у школу и интервјуисање родитеља у циљу добијања података о детету који су значајни за формирање одељења., савети за припрему пре поласка у школу - Разговор психолога и педагога са учитељима кроз који се упознају са особеностима детета 	Наставници, учитељи, психолог, педагог, помоћник директора, директор Психолог, педагог Психолог, педагог
АДАПТАЦИЈА УЧЕНИКА ПРВОГ РАЗРЕДА	<ul style="list-style-type: none"> - Посета часовима у циљу праћење адаптације ученика, прихватање правила понашања у школи, укључивање у вршњачку групу - Посета часова у циљу праћења школских постигнућа - Логопедска процена и примена стандардизованих логопедских мерних инструмената, праћење анализе и синтезе и развој графомоторике посебна правилан хват оловке, фонетска дискриминација - Праћење ученика који имају тешкоће у напредовању и планирање и предузимање мера за њихово отклањање - Праћење ученика који имају проблеме у понашању и планирање мера за њихово решавање - Консултативни разговори са учитељима, праћење адаптације ученика, са нагласком на праћење адаптације ученика који испољавају развојне специфичности - Консултативни разговори са родитељима ученика и ученицима који имају тешкоће у адаптацији 	Психолог, педагог Психолог, педагог Логопед Учитељ, наставници, психолог, педагог
АДАПТАЦИЈА УЧЕНИКА ПЕТОГ РАЗРЕДА	<ul style="list-style-type: none"> - Посета часовима у циљу праћење адаптације ученика са нагласком на праћење ученика који испољавају развојне специфичности - Посета часова у циљу праћења школских постигнућа - Праћење ученика који имају тешкоће у напредовању и планирање мера за њихово отклањање, уколико је потребно израда иоп-а - Праћење ученика који имају проблеме у понашању и планирање мера за њихово решавање - Заједнички консултативни разговори учитеља и наставника у циљу бољег упознавања ученика - Наставници одржавају час ученицима у четвртном разреду 	

	<ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални разговори и саветодавни рад са ученицима који имају проблема у понашању, напредовању и адаптацији - Консултативни разговори са родитељима ученика који имају тешкоће у адаптацији проблеме у понашању и напредовању - Предавање „Технике успешног учења“, демонстрација техника по потреби 	<p>Наставници предметне наставе</p> <p>Одељ. старешина Психолог, педагог</p>
АДАПТАЦИЈА НОВОУПИСАНИХ УЧЕНИКА	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор са директором, или помоћником директора при упису у школу - Интервју са родитељима и будућим ученицима са циљем препознавања специфичности и потреба - Консултативни разговори са одељенским старешинама - Индивидуални разговор и саветодавни рад са ученицима - Праћење напредовања ученика, пружање додатне подршке ако је потребна, посебно за ученике са сметњама у развоју као и оне који долазе из иностранства не познају добро језик, који су радили по другачијим програмима - Рад са одељењем, по потреби у циљу прихватања новоуписаних ученика 	<p>Директор, пом. директора Психолог, педагог Одељенски старешина, Предметни наставници</p>

21. ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА ДОДАТНУ ОБРАЗОВНУ ПОДРШКУ

Циљ:

Правовремено препознавање, реаговање и пружање подршке ученицима који имају тешкоће у укључивању и напредовању у васпитно образовном раду и учењу, који имају сметње у развоју, инвалидитет, живи у социјално нестимулативној средини и сл., као и ученицима који остварују резултате значајно изнад нивоа општих и посебних стандарда

Чланови тима за инклузивно образовање: директор, помоћник директора, психолог, педагог, логопед, два наставника, два учитеља и представник родитеља.

Активности	Носиоци активност
<ul style="list-style-type: none"> - Праћење развоја и напредовања свих ученика - Идентификовање ученика који не остварују очекиване исходе - Идентификовање ученика који остварују резултате изнад нивоа општих и посебних стандарда - Прикупљање података и израда педагошког профила ученика - Планирање отклањања физичких и комуникацијски препрека у васпитно-образовном раду (индивидуализован начин рада) – прилагођавање простора и услова, метода рада, средстава, начина задавања задатака и сл. - Израда, доношење и примена ИОП-а за ученике код којих није дошло до напредовања након индивидуализованог начина рада - Креирање атмосфере толеранције, сарадње и прихватања различитости у одељењу - Евалуација ИОП-а кроз анализу постигнућа ученика - праћење образовних постигнућа ученика, праћење сазнајног, 	<p>Стручни сарадници на захтев родитеља/наставника, стручних сарадника, специјализованих установа</p> <p>Тимови за пружање додатне подршке</p> <p>Одељенске старешине</p>

<p>емоционалног и социјалног развоја ученика и његовог уклапања у школску средину</p> <p>Професионална оријентација и помоћ при избору школе у којој ће ученик наставити школовање</p> <p>Стручно усавршавање запослених - упознавање, едуковање и сензибилизација наставника за рад са учеником</p> <p>Помоћ наставницима у индивидуализацији рада са учеником и изради и реализацији ИОП-а</p> <p>Психолошко-педагошки инструктивни рад са члановима појединачних тимова за спровођење ИОП-а</p> <p>Сарадња са родитељима, старатељима - мотивисање породице и стварање позитивне атмосфере поверења и сарадње</p> <p>Сарадња са здравственим и локалним институцијама, надлежним службама Министарства просвете и науке, са Интерресорном комисијом и саветницима ШУ Београ,</p> <p>Додатна подршка ученицима који се образују уз додатну подршку уз сарадњу са ШУ, родитељима, ученицима при полагању завршног испита у складу са потребама ученика</p>	<p>Родитељи ученика</p> <p>Специјализоване установе за рад са децом са сметњама у развоју</p> <p>На предлог стручних сарадника, директотра</p> <p>Педагог, психолог, Логопед Одељ. Старешина Школска управа Родитељи Наставници</p>
---	---

23. ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

У школи је организован Ученички парламент, кога чине по два ученика из сваког одељења седмог и осмог разреда. Подршку у планирању и реализацији рада Ученичког парламента пружају педагог и психолог.

Овај вид организације ученика се реализује у складу са Законом, у циљу што веће демократизације и децентрализације школе. Ативно учешће ученика у раду школе нам помаже да проблеме школског живота и рада сагледамо из њиховог угла.

Ученички парламент има свој пословник о раду са којим се на почетку сваке школске године ученици упознају. Ученички парламент бира своје представнике за Школски одбор, Тим за заштиту од дискриминације насиља, злостављања и занемаривања, Самовредновање, Развојни план и сл.

Задаци ученичког парламента:

- давање сугестија, мишљења, предлога свим органима школе, као и директору које се односе на све видове наставних и ваннаставних активности, оптерећеност ученика, избор уџбеника
- разматрање односа и сарадње ученика међусобно, ученика и наставника и осталих радника школе,
- обавештавање ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање,
- сарадња и учешће у акцијама општинског парламента, канцеларијом за младе, невладиним организацијама и др.
- учешће у реализацији хуманитарне акције – новогодишњи пакетићи за ученике слабијег материјалног стања из наше школе
- акцији бирамо „Нај- гест“ и осталим акцијама којима се промовишу хуманост, солидарност

- пружање подршке ученицима којима је потребна
- својим радом ученици ће дати допринос подизању општег нивоа безбедности, као и квалитетнијем раду ученика и наставника, бољој организацији рада школе.
- посебну улогу у реализацији програма за заштиту од дискриминације, злостављања, занемаривања, активностима Вршњачког тима за спречавање свих видова насиља
- израда тематских паноа (излети, ђачки бисери, Нај- гест, СОС сандуче и др.)
- организовање културних и спортских манифестација које могу бити и хуманитарног карактера
- помоћ у организовању и реализацији сајма занимања у школи – родитељи представљају своја занимања
- анкетирање ученика –испитивање праксе са циљем унапређења
- предлози за уређење простора
- предлози за избор Ђака генерације у складу са Правилником

Акциони план ученичког парламента саставни је део Годишњег плана школе и сачињава се сваке школске године,